

Motion till riksdagen 2010/11:Fi12

**av Peter Eriksson m.fl. (MP)
med anledning av prop. 2010/11:100**

2011 års ekonomiska vårproposition

Inledning

Miljöpartiet de gröna har en vision för Sverige. Vi vill se ett hållbart Sverige där människor känner sig delaktiga och trygga, ett Sverige som är öppet mot omvärlden och där alla kan utvecklas och ges möjligheter till ett gott liv.

Vi vill modernisera den svenska ekonomin så att nya gröna hållbara jobb skapas i växande företag. Vi vill bygga ett samhälle där människor kan känna sig trygga och där unga kan växa och ta ansvar. Sverige ska vara en föregångare i omställningen till en hållbar ekonomi och samhällsutveckling. Människors kreativitet och lust att skapa ska få utvecklas och blomstra.

Miljöpartiet tar ansvar för Sverige. Vi har en vision som skapar möjligheter för framtiden. Klimat- och miljöfrågorna är vår tids största utmaning men också en enorm möjlighet. Vi menar att det i dag finns tillräckligt med kunskap, teknik och engagemang för att ställa om samhället och för att avveckla vårt beroende av fossila bränslen och icke förnybar energi. Genom moderna lösningar, slutna materialflöden och förnybar energi kan vi bygga en hållbar ekonomisk utveckling där våra barn och barnbarn kan leva med rena hav och levande skogar.

Den gröna omställningen innebär en strukturomvandling av svensk ekonomi som kommer att skapa nya gröna jobb. Jobben växer fram i tjänstesektorn och miljöteknikföretag samt inom den traditionella industrin genom investeringar i forskning och utveckling, i infrastruktur, i förnybar energi och i hållbara och energieffektiva bostäder. Vår övertygelse är att det krävs mod och ledarskap. Feghet och tvekan bromsar utvecklingen och leder till stagnation. Miljöpartiet vill förbättra villkoren för entreprenörskap och företagande, bl.a. genom att sänka kostnaderna för att anställa och genom att gå vidare med sänkt tjänstemoms. Det är genom förnyelse som Sverige utvecklas.

Ett nyfiket kunskapssamhälle är en förutsättning för den gröna omställningen. Miljöpartiet vill att skolan ska ge unga möjligheter att utvecklas på sina egna villkor till sin fulla potential. Kvaliteten i grundskolan, gymnasieskolan och högskolan behöver förbättras. Nya vägar måste skapas för dem

Fel! Okänt namn på

som saknar tillräcklig utbildning och erfarenhet för att på egen hand ta sig in på arbetsmarknaden.

Sverige ska vara tryggt och klyftorna mellan människor små. Vår övertygelse är att trygga människor också är kreativa och öppna människor som vågar och vill ta sig an nya utmaningar. Genom att bygga ett samhälle där vi lever tillsammans och tar hand om varandra skapar vi gemenskap och en vilja att hjälpas åt.

Miljöpartiet tror att ett modernt, enkelt och överskådligt trygghetssystem som omfattar fler är en styrka för ett land som vill utvecklas. Regeringens sjukförsäkringsreform har havererat. Tiotusentals människor som är sjuka har kastats ut ur sjukförsäkringen. Detta är oacceptabelt. Vi kräver omgående ett moratorium mot fortsatta utförsäkringar. En individuell bedömning av arbetsförmågan måste ersätta dagens fasta tidsgränser.

En fungerande hälso- och sjukvård, barnomsorg och äldreomsorg av hög kvalitet ökar människors trygghet och gör att deras vardag fungerar. Miljöpartiet menar att investeringar i välfärden, den gröna omställningen och nya jobb går före fortsatta skattesänkningar. Genom en generell välfärd och socialförsäkringar som omfattar alla kan också de ekonomiska klyftorna mellan människor minska.

Sverige utvecklas när vi vågar vara ett öppet land och ta intryck av andra människor och kulturer. Genom öppna gränser för handel och migration har Sverige blivit ett rikt land både mänskligt, kulturellt och ekonomiskt. Vägen till ett framtida hållbart globalt samhälle är den öppna vägen där människor, länder och regioner delar med sig av kunskap och erfarenhet. I en värld där länder stänger sig mot omvärlden kommer vi aldrig att kunna lösa globala problem.

Miljöpartiets vision om det öppna hållbara samhället delas av allt fler för var dag som går. Människor, företag och organisationer engagerar sig alltmer intensivt i sökandet efter en mer hållbar ekonomi och samhällsordning. För att skapa kraft i förändringen krävs nu ett politiskt ledarskap som helt saknas hos regeringen.

Miljöpartiet förvaltar det svenska folkets förtroende och tar ansvar genom att vara ett konstruktivt parti som utan skygglappar söker svar på samhällets utmaningar. Vår politik bottnar i insikten att det inte går att förhandla med naturen och att samarbete är en förutsättning för att åstadkomma förändring.

I 2011 års vårbudgetmotion presenterar vi de utmaningar vi ser för svensk ekonomi samt strategier och konkreta förslag som kommer att leda Sverige, och därmed världen, i en mer hållbar riktning.

Innehållsförteckning

Inledning	1
Innehållsförteckning.....	3
Förslag till riksdagsbeslut	5
1 Det ekonomiska läget	7
1.1 Konjunkturen	7
1.2 De offentliga finanserna	8
1.3 Miljöpartiets bedömning av det ekonomiska läget och de offentliga finanserna.....	10
2 Grön ekonomisk politik.....	11
2.1 Ekonomi handlar om hushållning.....	11
2.2 Ett bredare perspektiv på ekonomisk utveckling.....	12
2.3 Kunskapen finns redan här – nu handlar det om politiskt mod ...	13
2.4 Gröna ekonomiska strategier för förändring	13
3 En grön omställning av samhället	16
3.1 Vårt sätt att leva måste förändras	17
3.2 Ställ om energisystemet	18
3.3 Ställ om transportsystemet	19
3.4 Ställ om bostadssektorn.....	22
3.5 Ett globalt klimatansvar	22
3.6 Hejda förlusten av biologisk mångfald.....	23
3.7 Fasa ut miljögifterna	24
3.8 Ett hållbart jordbruk	24
4 En omställning för nya jobb	25
4.1 Nya jobb i en hållbar ekonomi	25
4.2 Ett nyfiket kunskapssamhälle	28
4.3 Fler vägar till utbildning och jobb	28
4.4 Förutsättningar för företag att växa och utvecklas	29
4.5 Ett dynamiskt näringsliv kräver trygghet	30
4.6 Ett modernare arbetsliv med större flexibilitet	31
5 Ett tryggare och mänskligare samhälle.....	33
5.1 Ett mänskligare trygghetssystem	33
5.2 Bättre kvalitet i vård, skola och omsorg	35
5.3 Minskade klyftor och trygga barn	36
5.4 Ett öppet och tolerant Sverige	38
6 Skatter	39
6.1 Investeringar viktigare än sänkta skatter	39
6.2 Effektiva styrmedel i klimat- och energipolitiken	40
6.3 Lägre beskattning av hållbar tjänstekonsumtion	41
6.4 Lägre sociala avgifter för småföretag	42
6.5 Övriga skatter	42
7 Inriktning per utgiftsområde.....	43
7.1 Utgiftsområde 1 Rikets styrelse	43
7.2 Utgiftsområde 4 Rättsväsendet.....	43
7.3 Utgiftsområde 5 Internationell samverkan	44

Fel! Okänt namn på

7.4	Utgiftsområde 6 Försvaret	44
7.5	Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd	44
7.6	Utgiftsområde 8 Migration	45
7.7	Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	46
7.8	Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp	46
7.9	Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom.....	47
7.10	Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	47
7.11	Utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet.....	47
7.12	Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv	48
7.13	Utgiftsområde 15 Studiestöd	48
7.14	Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning	49
7.15	Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	49
7.16	Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning, byggande samt konsumentpolitik	50
7.17	Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.....	50
7.18	Utgiftsområde 21 Energi	51
7.19	Utgiftsområde 22 Kommunikationer	51
7.20	Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.....	52
7.21	Utgiftsområde 24 Näringsliv	52
7.22	Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner.....	53

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen beslutar om nya riktlinjer för den ekonomiska politiken i enlighet med vad som anförs i motionen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om indikatorer som följer den ekonomiska politikens lång- och kortsiktiga effekter på ekologisk hållbarhet (avsnitt 1.3).
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om strategier för en grön ekonomisk utveckling (avsnitt 2.4).
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om användningen av medel från försäljning av utsläppsrätter (avsnitt 3.5).
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en svensk livsmedelsstrategi (avsnitt 3.8).
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en strategi för nya gröna jobb (avsnitt 4.1).
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om högre kvalitet i högskolan (avsnitt 4.2).
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om slopade studieavgifter till universitet och högskolor för utländska studenter (avsnitt 4.2).
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om fler vägar för unga att etablera sig på arbetsmarknaden (avsnitt 4.3).
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett moratorium mot fortsatta utförsäkringar (avsnitt 5.1).
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en bred parlamentarisk skatteöversyn (avsnitt 6).
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att jobbskatteavdraget ska utvärderas innan ytterligare steg tas (avsnitt 6.1).
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en utredning om en flygskatt (avsnitt 6.2).
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om uttagsbeskattnings av vindkraft (avsnitt 6.2).
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta en folkhälsokommission (avsnitt 7.7).
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utvärdera jämställdhets- och diskrimineringsåtgärder (avsnitt 7.11).

Fel! Okänt namn på

17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en utredning om lärares administrativa arbete (avsnitt 7.14).
18. Riksdagen begär att regeringen återkommer till riksdagen med ett klargörande av hur de utökade medlen till drift och underhåll av järnvägen ska finansieras (avsnitt 7.19).

1 Det ekonomiska läget

1.1 Konjunktoren

Den svenska konjunktoren har vänt uppåt efter den djupa finanskris som världen och Sverige gått igenom. BNP växer enligt regeringens prognos med 4,6 % 2011, 3,8 % 2012 och 3,6 % 2013. Den globala ekonomin har återhämtat sig efter finanskrisen och beräknas enligt Konjunkturinstitutet (KI) växa med 4,5 % de kommande två åren, vilket är i nivå med tillväxttakten före krisen.¹ Världsekonomin drivs framför allt av en fortsatt mycket hög tillväxt i Kina, övriga Asien och Latinamerika.

Hotande arbetskraftsbrist och stigande långtidsarbetslöshet

Sysselsättningen ökar och arbetslösheten minskar, vilket är mycket positivt. I den senaste arbetskraftsundersökningen är arbetslösheten 7,9 %² och sysselsättningsgraden 64,6 %. KI bedömer att sysselsättningen kommer att öka med ca 160 000 personer 2011–2012 och att sysselsättningsgraden kommer att vara 76,3 % år 2012, vilket är den högsta nivån på 20 år. Sammantaget beräknar KI att arbetslösheten kommer att minska måttligt till 7 % i slutet av 2012. Regeringen bedömer att arbetslösheten kommer att sjunka ytterligare, till 5 %, i slutet av mandatperioden.

Utvecklingen på arbetsmarknaden hotas av arbetskraftsbrist och dålig matchning. Det råder brist på kvalificerad arbetskraft, samtidigt som stora pensionsavgångar väntar. I en undersökning från Svenskt Näringsliv³ anger sju av tio företag att rekryteringen har varit svår, och 20 % av dessa har därför tvingats att tacka nej till order. Särskilt inom byggbranschen, men också inom områdena juridik och ekonomi, hålls produktionen tillbaka på grund av att man inte kunnat hitta personal med eftersökt kompetens. Inom de flesta branscher löser man problemet med att befintlig personal får arbeta mer.

Ett annat stort problem är att arbetslösheten fortsätter att stiga inom vissa grupper som står mycket långt ifrån arbetsmarknaden. Dels stiger arbetslösheten bland dem som har mycket långa inskrivningstider (över 730 dagar) på Arbetsförmedlingen⁴, dels syns inga tecken på sjunkande arbetslöshet för den grupp som saknar fullständig gymnasieutbildning⁵.

Risker på bostadsmarknaden

Även om den svenska konjunktoren förväntas utvecklas starkt finns det betydande risker. En potentiell risk finns på bostadsmarknaden. Skuldsättningen i svenska hushåll är hög och förväntas öka de närmaste åren. Priserna på småhus har stigit kraftigt under en längre tid. Utvecklingen beror i huvudsak på

¹ Konjunkturinstitutet (2011). Konjunkturläget mars 2011.

² Arbetsförmedlingen (2011). Arbetskraftsundersökningen februari 2011.

³ Svenskt Näringsliv (2011). Mismatch – det ekonomiska läget.

⁴ Proposition 2010/11:100 2011 års ekonomiska vårproposition.

⁵ Konjunkturinstitutet (2011). Konjunkturläget mars 2011.

Fel! Okänt namn på

låga boräntor, en kraftigt minskad fastighetsskatt, högre disponibla inkomster på grund av skattelättnader och en låg nivå på nyproduktionen som inte matchat befolkningsökningen. Den beror också på att fler människor äger sitt boende i dag på grund av de senaste årens omfattande ombildning från hyresrätter till bostadsrätter.

Vid finansutskottets offentliga utfrågning av centrala aktörer på finansmarknaden⁶ rådde samstämmighet om att vi inte är inne i en fastighetsbubbla lik den vi hade i Sverige i början av 1990-talet. Den höga skuldsättningen kan dock utgöra en risk vid ett scenario med kraftiga räntehöjningar. Regeringen, Finansinspektionen och Riksbanken bedömer dock att hushållen i stor utsträckning klarar en räntehöjning.

Den svenska banksektorn, med sin relativa storlek och internationella exponering, är också sårbar. Storleken och exponeringen mot omvärlden gör sektorn mer beroende av konjunkturutvecklingen i omvärlden, och därmed ökar också riskerna för den realekonomiska utvecklingen i Sverige.

En skakig omvärld kan dämpa konjunkturutvecklingen

En annan betydande risk för svensk ekonomi är utvecklingen i vår omvärld. Flera länder i euroområdet har fortfarande problem med betydande budgetunderskott i de offentliga finanserna. Grekland, Irland och Portugal har varit tvungna att söka nödlån från IMF, EU och övriga euroländer för att betala sina skulder. Nödlånen är villkorade med att länderna ska genomföra omfattande finanspolitiska saneringsprogram. För att undvika framtida kriser i euroområdet har EU-länderna också beslutat om en permanent räddningsfacilitet och skärpningar i underskottsproceduren i den europeiska stabilitets- och tillväxtpakten. Euroländerna har också antagit en s.k. europakt. Krisåtgärderna har inneburit krav på finansiell åtstramning, med skrivningar om bl.a. den nationella lönebildningen, något som har vållat stora protester från bl.a. facken. Miljöpartiets hållning i frågan har varit att regeringen måste driva kravet att lagstiftningen ska utformas så att lönebildningen och valet av arbetsmarknadsmodell förblir en nationell fråga. Miljöpartiet avvisar därmed tanken om en svensk anslutning till europakten.

Sammantaget kan det framöver bli svårt att bevara den finansiella stabiliteten i euroområdet, vilket kan få en negativ effekt på konjunkturen i övriga EU-länder, inte minst för ett exportberoende land som Sverige.

Det politiska läget i norra Afrika och Mellanöstern bidrar till osäkerheten i ekonomin, liksom konsekvenserna av jordbävningen och tsunamin i Japan.

1.2 De offentliga finanserna

Sverige går ur finanskrisen med starka offentliga finanser i förhållande till omvärlden. Konjunkturinstitutet bedömer att det finansiella sparandet når

⁶ Riksdagens finansutskott 2011-01-20.

balans 2011 och att det fortsätter att förbättras de kommande åren, både i kronor och som andel av BNP. Statens budget uppvisar överskott både i år och nästa år. Som ett resultat av detta minskar statsskulden som andel av BNP under prognosperioden, från 33,7 % år 2010 till 29,2 % år 2012.

Regeringen bedömer att det finns ett visst reformutrymme under 2012 och att utrymmet kommer att öka successivt under mandatperioden; man vill dock ännu inte uttala sig om storleken på utrymmet. KI gör bedömningen att det finns ett reformutrymme på 5 miljarder kronor för 2011 och 25 miljarder kronor för 2012. Under de därefter kommande åren bedöms den ekonomiska politiken bli mer åtstramande.

Kommunernas ekonomi

Ekonomistyrningsverket bedömer att kommunerna och landstingen har god ekonomi under de närmaste åren. Även 2012–2015 beräknas kommunsektorn klara balanskravet och redovisa positiva resultat, dock inte i nivå med god ekonomisk hushållning.

Det finns dock stora obalanser mellan kommunsektorn och landstingssektorn. Landstingens ekonomi är generellt sett mer ansträngd än kommunernas; SKL beräknar att landstingen kommer att redovisa underskott redan från år 2012. Variationen är också stor inom respektive sektor, där vissa kommuner och landsting går med stora vinster medan andra måste göra neddragningar som en följd av underskott. På längre sikt kommer troligen kostnaderna för sektorn att stiga i takt med att befolkningen åldras och kraven på välfärden växer.

Regeringens bedömning är att 22 000 personer fått lämna sina jobb i skolan, vården och omsorgen som en följd av den ekonomiska krisen, detta trots att regeringen betalade ut 17 miljarder kronor i tillfälligt konjunkturstöd till kommuner och landsting. Problemet var att pengarna kom för sent och med för kort varsel. Kommunerna och landsting behöver långsiktiga förutsättningar för sin planering och har svårt att använda denna typ av kortsiktiga stöd till anställningar, vilka kräver långsiktig finansiering.

Ökade kostnader för ekonomiskt bistånd

Som en följd av regeringens försämringar av arbetslöshetsförsäkringen och sjukförsäkringen måste allt fler i stället söka försörjningsstöd från kommunen. Drygt 40 % av dem som får försörjningsstöd är arbetslösa utan arbetslöshetsförsäkring⁷, och 20 % är sjuka och saknar ersättning från sjukförsäkringen⁸. Allt fler unga tvingas också söka ekonomiskt bistånd. Enligt KI ökade antalet personer som söker ekonomiskt bistånd från 80 000 till 94 000 personer 2006–2010. KI bedömer att antalet kommer att öka ytterligare till 100 000 personer år 2012.⁹ Detta har lett till att kommunerna fått kraftigt ökade kost-

⁷ SKL (2010). Ekonomirapporten. December 2010.

⁸ SKL (2011). Gör rätt från dag ett.

⁹ Konjunkturinstitutet (2011). Konjunkturläget – Mars 2011.

Fel! Okänt namn på

nader. Kostnaderna för ekonomiskt bistånd har enligt regeringen ökat med 20 % mellan 2005 och 2009.¹⁰

1.3 Miljöpartiets bedömning av det ekonomiska läget och de offentliga finanserna

Miljöpartiet bedömer att de offentliga finanserna troligen kommer att utvecklas väl de kommande åren, även om det råder viss osäkerhet kring prognoserna. Sammantaget pekar utvecklingen på att det kommer att uppstå ett reformutrymme under de kommande åren. Miljöpartiet anser att detta utrymme i första hand behöver användas för att stärka den svenska ekonomins långsiktiga hållbarhet genom investeringar i en mer resurseffektiv och ekologiskt hållbar ekonomisk utveckling. Miljöpartiet delar inte regeringens syn att det mest angelägna för svensk ekonomi är fortsatt sänkta skatter. Miljöpartiet menar att regeringens politik för ett ökat arbetsutbud har varit alltför ensidig och att det lett till ökade klyftor i samhället. Riskerna är stora att den höga arbetslösheten hos vissa som står långt ifrån arbetsmarknaden kommer att permanentas på nya nivåer som är högre än tidigare. Vi menar att det nu är hög tid att i stället lägga resurser på andra åtgärder som rustar svensk ekonomi inför framtiden. I stället för jobbskatteavdrag prioriterar vi investeringar för en grön omställning och investeringar i människor. Därför säger vi nej till regeringens förslag om ett femte jobbskatteavdrag och en höjd skiktgräns för när statlig skatt tas ut. Vi kommer att återkomma till hösten med ett heltäckande förslag på beskattning av arbetsinkomster som leder till minskade klyftor.

Även om svensk ekonomi utvecklas starkt framöver finns det betydande risker både i Sverige och i vår omvärld. Framför allt behövs även fortsättningsvis vaksamhet över utvecklingen på bostadsmarknaden. De åtgärder som vidtagits hittills i syfte att dämpa utvecklingen, såsom bolånetak och bankernas frivilliga rekommendationer om amorteringskrav, är bra. Däremot råder osäkerhet om de är tillräckliga.

Miljöpartiet stöder regeringens ambitioner om höjda kapitaltäckningsregler för att öka de svenska bankernas motståndskraft mot internationell finansiell oro. Vi har också varit positiva till de stabilitetsavgifter som införts och stöder ett fortsatt reformarbete där banksektorn i större utsträckning får betala för de risker som skapas genom oansvarig utlåning.

Till följd av att vi säger nej till det femte jobbskatteavdraget och den höjda skiktgränsen för när statlig skatt tas ut bedömer vi att utgiftstaket bör höjas med ungefär 15 miljarder kronor under hela prognosperioden jämfört med de utgiftstak regeringen föreslår. Vi kommer i vårt förslag till höstbudget att återkomma med förslag på exakta nivåer på utgiftstak för de kommande tre åren.

¹⁰ Finansdepartementet (2011). Skr. 2010/11:102 Utvecklingen inom den kommunala sektorn.

En förutsättning för långsiktigt hållbara statsfinanser är att ekosystemen inte utarmas och att deras långsiktiga bärkraft inte överskrids. I dag saknas det indikatorer som följer upp det svenska och globala naturresursutnyttjandet. Miljöpartiet vill införa indikatorer som följer upp den ekonomiska politikens lång- och kortsiktiga effekter på ekologisk hållbarhet, liksom indikatorer som följer upp naturresursutnyttjandet i den svenska ekonomin.

2 Grön ekonomisk politik

Miljöpartiet har en annan vision för Sverige än regeringen. Den gröna ekonomiska politiken är långsiktig och ansvarstagande och tar sin utgångspunkt i kreativitet och skaparlust. Den utgår från en helhetssyn på både människor, resurser och arbete. Marknadsekonomi och handel är grundläggande i vår moderna ekonomi, men Miljöpartiet vill också vidga och modernisera synen på vad som är ekonomisk utveckling, hur vi mäter välbefinnande och vad som utgör resurser.

2.1 Ekonomi handlar om hushållning

Eftersom jordens resurser är begränsade måste vi i samhället hushålla med dem på ett ansvarsfullt och effektivt sätt. En långsiktigt hållbar ekonomisk utveckling innebär att vi inte kan ta ut mer resurser än vad som nyskapas och att vi inte kan belasta jordens miljö mer än vad den klarar av att hantera och bryta ned.

I traditionella ekonomiska modeller ingår inte kostnaderna för den belastning som samhällets produktion och konsumtion medför på miljön. Ekosystemtjänster, dvs. tjänster som naturen skapar åt oss människor, – (t.ex. rent vatten, fotosyntes, syre och cirkulation av näringsämnen), ingår inte heller i de ekonomiska modellerna. När dessa faktorer inte ingår skapas felaktiga drivkrafter, vi fattar beslut på felaktiga grunder och ohållbara ekonomiska strukturer byggs upp. När t.ex. kostnaderna för koldioxidutsläpp inte ingår i investeringsbeslut som rör ny energiproduktion gynnas ny kolkraft, fastän t.ex. vind eller solenergi är billigare i ett samhällsekonomiskt perspektiv när alla kostnader för energiproduktionen räknas in.

I den gröna ekonomiska politiken är grundläggande naturvetenskapliga insikter om våra ekosystem och jordens begränsade naturresurser en naturlig bas för ekonomin och därmed för politiken. Resursoptimering i den gröna ekonomin handlar om att såväl naturresurser som ekosystemtjänster, arbetskraft och det kapital som människan producerat, såsom maskiner och byggnader, måste användas på ett effektivt sätt.

Fel! Okänt namn

2.2 Ett bredare perspektiv på ekonomisk utveckling

Miljöpartiet menar att ekonomisk utveckling måste ges ett nytt och bredare innehåll i en grön ekonomi. I dag mäter vi ekonomisk utveckling i bruttonationalprodukten (BNP), dvs. genom att mäta hur mycket nya varor och tjänster som ekonomin producerar under ett år. Detta perspektiv är för smalt. Historiskt har en ökad BNP också lett till en ökad miljöförstöring och ökade utsläpp av t.ex. koldioxid. Detta är inte en hållbar utveckling.

På samma sätt som vi inte kan slösa bort naturresurser måste vi ta till vara alla mänskliga resurser. I en grön ekonomi skapas hållbara jobb där människors solidaritet, skaparkraft och engagemang får komma till sin fulla potential. Där får människor plats att utvecklas och växa. Där finns också trygghet för den som tillfälligt inte kan försörja sig, och det finns nya chanser för den som behöver omskola sig, byta bransch eller börja om i sitt yrkesliv. En människa som inte får rehabilitering efter det att han eller hon varit sjuk får inte bara dåligt utan medför också en större kostnad för samhället än om han eller hon kan komma tillbaka till arbete. En ung människa som hamnat snett och inte fått chansen att arbeta eller studera, och därmed att utvecklas, medför på sikt en större kostnad för samhället än om han eller hon fått hjälp och stöd från början.

Även den offentliga ekonomin måste vara hållbar och skötas på ett sätt som innebär att vi inte långsiktigt använder mer resurser än vad som nyskapas. De ekonomiska ramverk för de offentliga finanserna som Sverige har tjänar detta syfte väl.

Den gröna insikten stannar inte vid nationsgränsen. Ekosystemen och naturens kretslopp följer inte nationsgränserna utan kräver ett globalt perspektiv. En grön ekonomi måste utgå från ett hållbart globalt resursuttag och låta detta vara styrande.

I stället för att ha en snäv syn där bara lönearbete och produktion av varor och tjänster på marknaden räknas vill Miljöpartiet vidga synen på ekonomin. Vi menar t.ex. att mycket värdefullt arbete sker inom den ideella sektorn, såsom i idrottsklubbar, i ungdomsverksamhet, i socialt frivilligarbetet och i föreningslivet. Utan detta arbete skulle sammanhållningen i samhället bli mindre och mycket annan ekonomisk verksamhet skulle fungera sämre. Den sociala ekonomin fungerar som ett kitt som binder samman samhället; den gör att människor träffas och möts över sociala och kulturella gränser och skapar därmed förståelse och nya nätverk.

En grön ekonomi är också en reglerad blandekonomi där privata företag och marknader samt offentligt producerade och finansierade tjänster kompletterar och förutsätter varandra. Viss produktion sker effektivare genom att privata företag konkurrerar med varandra och därmed skapar effektivitet, medan annan produktion kan behöva organiseras offentligt eller t.ex. i kooperativ eller ideell regi. Sociala företag där ekonomiskt vinstintresse bara är en av många drivkrafter skapar i dag nya företag och nya jobb.

2.3 Kunskapen finns redan här – nu handlar det om politiskt mod

Tekniken, kunskapen och resurserna finns redan för en övergång till en hållbar grön ekonomi. På många håll är också omvandlingen verkligen på gång. Runt om i världen investeras det som aldrig förr i en grön ekonomisk utveckling.¹¹

- ? I Europa har länder som Tyskland och Spanien länge investerat kraftigt i hållbar energi. Ett av fyrtio arbetstillfällen i Europa är redan i dag kopplat till miljön eller ekosystemtjänster, och miljontals nya jobb förväntas skapas de kommande åren.
- ? Kinas energipolitik har gjort landet till världens näst största vindkraftsproducent och världens största producent av solcellspaneler. 10 % av de kinesiska hushållen använder solvärme för att värma varmvatten, och en och halv miljon kineser jobbar inom branscher som arbetar med förnybar energi. Av dessa 1 500 000 jobb skapades 300 000 under 2009.
- ? Costa Rica täcks i dag till 26 % av skyddade skogsområden, och ekoturismindustrin blomstrar och skapar nya jobb. Genom parkavgifter som besökarna betalar har fattigdomen minskat och arbetslösheten sjunkit bland dem som lever i närheten av parkerna.
- ? När Sydkorea i spåren av finanskrisen lade fram ett ekonomiskt stimulanspaket var över 80 % av investeringarna riktade mot den gröna sektorn i ekonomin.

Att det händer mycket runt om i världen är otvetydigt. Vi föreslår nu en strategi där Sverige bejakar förändringarna och tar täten i omställningen till en hållbar värld.

2.4 Gröna ekonomiska strategier för förändring

Miljöpartiet föreslår här strategier för en aktiv och framtidsinriktad ekonomisk politik, en politik där vi moderniserar Sverige och påbörjar en spännande resa mot ett hållbart samhälle.

1. För att ekonomin ska vara hållbar måste produktionsmetoder och produktionsresurser vara hållbara. Bostadssektorn, energiproduktionen, transportinfrastrukturen samt de industriella processerna måste därför förändras. Investeringar är en av de viktigaste nycklarna för att lyckas med detta. Vad vi väljer att investera i skapar fundamentet för hur ekonomin i framtiden kommer att fungera och vilken typ av miljöpåverkan som den kommer att medföra, vilket flera större studier styrker.¹² Poli-

¹¹ Exempelen är hämtade från Unep, 2010 års rapport m.fl.

¹² Till exempel Tim Jackson (2009) Prosperity without Growth och Unep (2011) Towards a Green Economy.

Fel! Okänt namn på

tiskt finns goda möjligheter att styra de offentliga investeringarna. Miljöpartiet föreslår t.ex. stora nyinvesteringar i ett mer hållbart transportsystem, liksom offentliga investeringar och stöd för att minska energianvändningen.

2. För att både privata och offentliga investeringar ska ske på ett effektivt sätt är det avgörande att det finns riktiga incitamentsstrukturer i ekonomin. Koldioxidskatt, energiskatt, utsläppshandel och konstgödselskatt är exempel på några viktiga ekonomiska styrmedel som kan skapa korrekta drivkrafter för privata investeringar om de används aktivt. Miljöpartiet föreslår en kilometerskatt för lastbilstransporter för att vägtrafikens kostnader bättre ska synas i priset på transporter och därmed göra andra alternativ än vägtransporter mer konkurrenskraftiga. Lika viktigt är det att i ordnad takt avveckla subventioner som styr investeringsbeslut åt helt fel håll. Många länder, globalt och i EU, har i dag ansträngda offentliga finanser och har därför svårt att prioritera resurser till gröna investeringar. Genom att fasa ut ohållbara subventioner inom fiske, energi, vatten och jordbruk kan vi globalt frigöra 1–2 % av BNP till gröna investeringar, samtidigt som tydliga incitament skapas för privata investeringar. I dag subventioneras exempelvis kärnkraften genom att dess ansvar för olyckor är begränsat. Miljöpartiet vill ändra detta och utöka kärnkraftsindustrins skyldighet att försäkra sig mot olyckor.
3. Tillväxten av gröna jobb är avgörande för en grön ekonomi. När produktionen ställs om skapas nya gröna jobb samtidigt som gamla jobb försvinner. Den gröna omställningen innebär en stor strukturomvandling av vår ekonomi. Att människor känner trygghet i omställningen är en förutsättning för att lyckas med detta. En annan viktig komponent i omvandlingen är utbildning och kompetensutveckling. Miljöpartiet föreslår förbättringar av arbetslöshetsförsäkringen och större möjligheter att komplettera ofullständiga studier för att därigenom underlätta omställningen på arbetsmarknaden. Jobbfrågan utvecklas också i avsnittet ”En omställning för nya jobb”.
4. I en hållbar ekonomi måste materialflöden slutas i kretslopp. I stället för att ständigt bryta nya metaller måste vi t.ex. lära oss att använda de befintliga på ett effektivt sätt, att återanvända och återvinna dessa i stället för att deponera dem. Dessa slutna materialflöden måste drivas av förnybar energi som produceras på ett hållbart sätt. Det handlar om att ta om hand solenergi i olika former, såsom vind-, våg- och vattenkraft, solvärme samt fotosyntes. De restprodukter som ändå genereras måste vara så små att de kan tas om hand och brytas ned, utan fara för människors hälsa och utan att jordens långsiktiga produktionsförmåga äventyras. Framför allt handlar det om att inte överutnyttja ekosystemtjänsterna så att de förlorar sin funktionsförmåga. Miljöpartiet menar t.ex. att återanvändning måste stimuleras och att kraven på återvinning ständigt måste skärpas.
5. En dynamisk grön ekonomi kräver mångfald och ett stort mått av utbyte och experimentlusta. För att få fram innovativa lösningar krävs det att vi vågar experimentera och har ett stort utbyte av tankar, idéer, teknik och

metoder med andra. Ett öppet samhälle som bejaktar mångfald skapar större kreativitet och därmed ökade möjligheter att finna nya lösningar på de problem vi har framför oss.

6. De finansiella systemen måste uppmuntra långsiktighet, rimliga avkastningsnivåer och riskspridning i det privata näringslivet. Förluster i bank- och finanssektorn som uppstår t.ex. på grund av oansvarig utlåning måste finansieras inom sektorn. Det är avgörande för en hållbar ekonomisk utveckling och en mer grön ekonomi att stora offentliga investeringar utgår från tydliga hållbarhetskriterier. Förvaltning av t.ex. pensionsmedel måste underställas hållbarhetskriterier. Miljöpartiet menar att pensionsinvesteringar är långsiktiga investeringar som inte kan bygga på ohållbara lösningar. Vi anser att det inte är hållbart att AP-fonderna t.ex. gör stora investeringar i oljebolag och vapenindustrin.
7. Entreprenörer, innovatörer och forskare måste få mer utrymme. Forskare med sin nyfikenhet och experimentlusta öppnar upp för nya mänskliga framsteg som löser samhällsproblem. Innovatörer ser potentialen i forskarnas arbete och skapar tjänster och produkter, och vi entreprenörer gör dessa varor och tjänster tillgängliga på marknaden. Miljöpartiet menar t.ex. att möjligheterna att kommersialisera forskning och innovationer måste förbättras.
8. Hos kommunala bolag och förvaltningar finns i dag en stor kunskap om konkreta systemlösningar för ett hållbart samhälle. Det behövs nya vägar för att denna kunskap ska kunna kommersialiseras i större utsträckning och därmed bli tillgänglig för fler, såväl i Sverige som internationellt. Det kan t.ex. handla om att justera regelverk så att kommunala bolag på nya sätt kan vara delaktiga i ekonomiska projekt utanför kommunens gränser. Miljöpartiet föreslår därför att regeringen utreder denna fråga och återkommer till riksdagen med förslag.¹³
9. Industrin är en nyckelaktör i en grön ekonomi. Staten, näringsliv och fackföreningar måste arbeta tillsammans för att utveckla industrin. Det handlar både om att hitta vägar för att ge människor stöd i strukturomvandlingen och om att hitta strategiska samarbeten, t.ex. genom forsknings- och innovationssatsningar. Staten måste också ta ett större övergripande ansvar och peka ut strategier och samla aktörer kring gemensamma mål och visioner för hur ett hållbart näringsliv kan utvecklas. Miljöpartiet menar att det går att utveckla och bygga vidare på det underlag som Miljöteknikdelegationen tagit fram¹⁴. Det kräver emellertid att regeringen engagerar sig i frågan.
10. Lantbruket och övriga gröna näringar är viktiga aktörer för en grön ekonomisk utveckling. Vid t.ex. ekologisk odling begränsas läckaget av näringsämnen som bidrar till övergödningen. Genom ett hållbart skogsbruk bevaras funktionen hos skogens ekosystemtjänster. Att återinföra skatten på handelsgödsel är ett sätt att begränsa läckaget från jordbruket.

¹³ Detta måste dock göras utan att kommuninvånarnas skattepengar äventyras.

¹⁴ Slutbetänkande av Sveriges miljöteknikråd N2008:2

Fel! Okänt namn på

11. Perspektivet på ekonomisk utveckling måste breddas och den ekonomiska analysen utvecklas. Det ekonomiska systemet måste spegla förluster av ekosystemtjänster och miljöförstörelse bättre än i dag. BNP räcker inte som indikator på hur vår ekonomi utvecklas och mår. Problemet med BNP är givetvis inte måttet i sig självt. Problemet är när måttet blir det övergripande målet för politiken. I Sverige har vi ställt upp många andra mål som politiken ska syfta till att nå. Miljömål, klimatmål och folkhälsomål är några viktiga målsättningar som inte per automatik nås genom ökad BNP. Embryon till ett arbete med att bredda den ekonomiska politiken finns framför allt utanför Sveriges gränser. EU-kommissionen har i meddelandet – *Bortom BNP – att mäta framsteg i en föränderlig värld* till EU-parlamentet och rådet pekat ut att detta är ett viktigt arbete framdeles.¹⁵ Ett annat mycket viktigt arbete i denna riktning är det som sker inom ramen för TEEB-initiativet¹⁶. Det är nu hög tid att även Sverige på allvar engagerar sig i detta arbete. Konjunkturinstitutet, Finanspolitiska rådet, Ekonomistyrningsverket, SCB, Naturvårdsverket och Energimyndigheten är alla exempel på viktiga institutioner som har kunskaper och erfarenheter som skulle vara mycket värdefulla för detta arbete.
12. Jämställdhet har ett värde i sig självt och är avgörande för alla människors frihet. Det är också centralt för att samhällets resurser används på ett effektivt sätt. När förväntningar på kvinnors och mäns beteende begränsar våra livsval missar vi också att använda mänskliga resurser på bästa sätt. Miljöpartiet har flera förslag som leder till ökad jämställdhet och större möjligheter för både kvinnor och män att leva det liv som de själva väljer. Att arbeta för jämställda löner och minskad diskriminering är en viktig väg framåt, liksom att arbeta för ett mer jämställt uttag av föräldraförsäkringen.

Genom dessa strategier kan konkreta steg tas mot en mer hållbar och grön ekonomisk utveckling.

3 En grön omställning av samhället

Naturen och dess ekosystem är basen för vår ekonomi och vårt samhälle. Utan alla nyttigheter som naturen förser oss med står vi människor oss slätt. Naturen är också en plats för eftertanke och möjlighet att samla kraft. Många värdesätter en skogs promenad efter jobbet eller en båtutture på helgen.

Globalt lever vi i dag långt över jordens reproduktionsförmåga. Effekterna av detta syns runt omkring oss. Det blir svårare att bada på somrarna på grund av algblomning, vi bör inte äta fisk på grund av höga gifthalter och våra källare översvämmas allt oftare. Om vi människor fortsätter med våra nuvarande

¹⁵ Se KOM(2009) 433 slutlig, 20.8.2009. Sedan dess har arbetet fortsatt på flera håll. Se t.ex. Monitoring economic performance, quality of life and sustainability.

¹⁶ TEEB står för The Economics of Ecosystems and Biodiversity, se www.teebweb.org/.

produktions- och konsumtionsmönster kommer det enligt Världsnaturfonden att krävas två jordklot år 2030.

Miljöpartiet vill se ett Sverige som tar täten i klimatomställningen och kraftigt minskar utsläppen av växthusgaser. Vi vill se en kraftsamling för att hejda förlusten av biologisk mångfald och utarmningen av våra ekosystem. Vi anser att det är politikens ansvar att peka ut riktningen. Vi vill bjuda in fler människor att delta i omställningen av samhället genom att göra det enkelt och lönsamt att leva miljövänligt. Vi föreslår investeringar i infrastruktur, bostäder och förnybar energi som underlättar för människor och företag att göra klimatsmarta val, samtidigt som nya jobb skapas. Villkoren för den som vill producera sin egen el måste förbättras, och fastighetsägare och småhusägare bör uppmuntras att energieffektivisera genom ett utvidgat och klimatanpassat ROT-avdrag. Miljöpartiet vill satsa på ökad produktion och distribution av biogas så att fler kan köra biogasbil. Sverige ska också ta sitt ansvar globalt och göra det möjligt också för utvecklingsländer att delta i omställningsarbetet.

Vi vill investera brett i att rusta upp det svenska miljöarbetet, med särskilt fokus på levande skogar och hav samt minskad spridning av miljögifter.

3.1 Vårt sätt att leva måste förändras

Alla tecken pekar på att vi människor lever på ett ohållbart sätt och att utvecklingen går åt fel håll. Den 21 augusti förra året inföll enligt Global Footprint Network "Overshoot Day" – dagen då hela årets resurser av förnybara tillgångar tagit slut. Det innebär att vi globalt sett, på mindre än nio månader, gjorde av med resurser som det tar ett helt år för naturen att återskapa.¹⁷ Den globala resursanvändningen är ojämnt fördelad; det är framför allt den rika delen av världen som förbrukar mer än vad som är hållbart.

Globalt sett har redan planetens ekologiska ramar överskridits på flera områden.¹⁸ Det gäller bl.a. utsläpp av växthusgaser, förlust av biologisk mångfald och rubbning av kvävecykeln. Också när det gäller kemikalier är utsläppen för stora. Det är svårt att överblicka de långsiktiga effekterna, men de kan bli stora.

Det är tydligt att det är bråttom att ställa om samhället i en mer hållbar riktning. I Sverige måste vi öka våra insatser för att nå våra miljömål. Riksdagen beslutade för tio år sedan att vi ska klara de stora miljöutmaningarna på en generation. För tydlighetens skull har riksdagen delat upp detta åtagande i 16 miljömål. Halva tiden har nu gått, och enligt Naturvårdsverket kommer endast 1 av dessa 16 mål att nås, nämligen skydd av ozonlagret.

Sverige och den rika delen av världen måste också öka insatserna för att begränsa och hantera klimatförändringarna. Det råder stor enighet om att de globala utsläppen behöver minska med 80 % till 2050. Allt fler klimatforskare

¹⁷ Global Footprint Network 2010-08-21, http://www.footprintnetwork.org/en/index.php/GFN/page/earth_overshoot_day/.

¹⁸ Nature 2009-09-24. "A safe operating space for humanity".

Fel! Okänt namn på

menar att det kan behövas ännu större minskningar. Om jordens medeltemperatur fortsätter att stiga i samma takt som nu kommer det att leda till allvarliga konsekvenser. Vi kommer att få vänja oss vid allt kraftigare och oberäkneliga väderomslag, stormar, torka, värmeböljor och översvämningar. Ofta är de länder som drabbas värst redan i dag ekonomiskt utsatta. Världen har hittills inte förmått att minska sina utsläpp i den takt som behövs.

Sverige har till år 2020 som mål att minska utsläppen av växthusgaser i Sverige med 27 % jämfört med 1990 års nivå. Miljöpartiet har ett mer ambitiöst mål om att minska växthusgaserna med 45 %. Det målet bygger på den utsläppsminskning som forskning har visat är nödvändig.

Med regeringens nuvarande takt i klimatarbetet blir det svårt att nå de nödvändiga målen. Alla tecken pekar i stället på att takten i miljö- och klimatarbetet måste öka. Att ställa om samhället är en tuff utmaning för politiska ledare, företag och människor runt om i världen. Vi i Miljöpartiet är övertygade om Sverige och världen kan klara utmaningen. Utmaningen innebär också en möjlighet där vi har chansen att ställa om till en ekonomi där människor och ekosystem mår bra, samtidigt som nya jobb skapas.

3.2 Ställ om energisystemet

Miljö- och klimatfrågor är intimt sammanbundna med vår energianvändning. Miljöpartiets energipolitik bygger på målet att samhället ska ha ett säkert och hållbart energisystem. Det ska självklart vara tryggt för människors hälsa och ekosystemen. Risken för olyckor och utsläpp ska minimeras. Dessutom ska energisystemet vara pålitligt, både ekonomiskt och driftsmässigt. Så är det inte i dag.

Med Miljöpartiets framtidsinriktade energipolitik är det på sikt möjligt att klara energiförsörjningen helt utan fossila bränslen och kärnkraft, och ändå ha en elförsörjning i balans. Detta kan ske utan att det påverkar möjligheten att nå klimatmålen. Vårt förslag består av en mix av åtgärder. Först och främst måste energianvändningen effektiviseras, och dessutom måste produktionen av förnybar energi öka.

Förnybara energikällor är den bärande delen i ett hållbart energisystem. Sverige har bland de bästa förutsättningarna i världen att bygga ut bioenergi, vindkraft och andra förnybara och hållbara energislag. Sverige är ett relativt glesbefolkat land med en lång kust som lämpar sig för vind- och vågkraft och med mycket skog som ger bioenergi. Dessutom har vi en industriell spetskompetens.

Miljöpartiet vill ta vara på dessa förutsättningar. Vi vill stimulera satsningar på förnybar energi som underlättar för människor och företag att göra klimatsmarta val, samtidigt som det skapar nya jobb. Vi vill skapa bättre incitament för produktion av förnybar energi och stötta småskaliga elproducenters möjligheter att leverera och sälja miljövänlig el på elnätet genom garantipris och nettomätning. På så sätt kan t.ex. en bättre marknadsetablering av solceller ske, vars utbyggnad hittills utvecklats dåligt i Sverige jämfört med i andra liknande länder. Vi vill också underlätta investeringar i ökad produktion och

distribution av biogas, bl.a. genom att göra en nystart för Klimatinvesteringsprogrammet (Klimp) som ger kommuner, företag och andra aktörer ekonomiska möjligheter att satsa på klimatvänlig teknik. Produktion och distribution av biogas är inte minst viktigt för att kombinera möjligheterna till utveckling, företagande och hållbara transporter på landsbygden.

Sverige har också goda möjligheter att effektivisera energianvändning inom såväl industrin som fastighets- och bostadssektorn. Sverige tillhör i dag de länder i EU som är sämst på detta område; slöseriet är omfattande. Enligt Energieffektiviseringsutredningen¹⁹ kan användningen på kort tid, och på ett kostnadseffektivt sätt, minska med 30 TWh per år, motsvarande ca 20 % av energianvändningen i bostadssektorn. På längre sikt finns en betydligt större potential för effektivisering.

Sedan 2007 har regeringen minskat stödet till energieffektivisering och förnybar energi. Inga nya satsningar har ännu presenterats. Ryckigheten skapar osäkerhet på marknaden och gör att utvecklingen bromsas. Miljöpartiet vill genomföra en rad nya åtgärder för att påskynda energieffektiviseringen. Energi- och koldioxidskatter är bärande delar av denna strategi, liksom våra stöd till energieffektivisering i bostäder och fastigheter.

Riksdagens beslut att tillåta nya kärnreaktorer är ett steg i fel riktning. Det låser in Sverige i ett kärnkraftsberoende fram till år 2100. Vi anser att beslutet bör rivs upp. Det finns ingenting som tyder på att nya reaktorer kommer att behövas när de gamla faller för åldersstrecket, tvärtom. Fram till 2020 beräknas elöverskottet bli hela 23 TWh, vilket nästan motsvarar produktionen i fem av Sveriges tio reaktorer. Det är fullt möjligt att ta ett par reaktorer ur drift redan denna mandatperiod utan att det påverkar tillgången på el i Sverige. Med Miljöpartiets energipolitik kan vi på sikt fasa ut kärnkraften helt och ändå klara den svenska elförsörjningen.

3.3 Ställ om transportsystemet

Miljöpartiet vill skapa ett tillförlitligt, hållbart och jämställt transportsystem. Dagens transportsystem är inte hållbart. Det svenska transportsystemet är starkt beroende av fossila bränslen, och inrikes transporter svarar för nästan en tredjedel av Sveriges totala utsläpp av växthusgaser. Inom transportsystemet står vägtrafiken för nästan 94 % av utsläppen, vilket kan jämföras med tågtransporterna som endast står för 0,4 % av utsläppen.²⁰ Trots effektivare motorer och en ökad andel förnybar energi minskar inte utsläppen från vägtrafiken. Förklaringen ligger i att ökad trafik tagit bort effekten av snålare fordon och en ökad andel biobränslen.²¹

¹⁹ SOU 2008:11. Vägen till ett energieffektivare Sverige.

²⁰ Naturvårdsverket (2010). Utsläpp av växthusgaser i Sverige 1990–2009 från transporter.

²¹ Trafikverket (2010). PM med titeln Oförändrade utsläpp från vägtrafiken trots stor minskning av nya bilar bränsleförbrukning.

Fel! Okänt namn på

Regeringens politik är inte tillräcklig för att klara omställningen inom transportsektorn. Att utsläppen från transporter fortsätter att öka är en tydlig indikation på detta.

För att minska trafikens klimatpåverkan utan att samtidigt begränsa människors möjligheter att resa behövs en sammanhållen politik. Miljöpartiet har en bred strategi för att ställa om transportsystemet. Det handlar dels om att utveckla samhällsplaneringen för att minska behovet av transporter, dels om att öka kollektivtrafikens andel av persontransporterna, föra över godstrafik till järnvägen, minska utsläppen från bilar och minska flygresandet.

Moderna, snabba och hållbara transporter

Sedan mitten av 1990-talet har persontrafiken på järnväg mer än fördubblats. Motsvarande ökning för godstrafiken är mellan 20 och 30 %. De senaste två åren har tågresenärer och företag upplevt bl.a. kaosartade vintrar, med förseningar och inställda tåg. Trafikverket konstaterar att låga nivåer av underhåll och investeringar på järnvägen riskerar att leda till fortsatta försämringar i tågtrafiken.²² Den positiva trenden med fler resenärer och mer gods på spåren riskerar att brytas om tåget upplevs som ett osäkert och krångligt transportmedel.

Miljöpartiets målsättning är att fördubbla dagens andel resande med kollektivtrafik till 2020 och öka andelen godstransporter på järnväg väsentligt. För att klara det vill vi kraftigt öka satsningarna på järnvägsunderhållet, detta för att avhjälpa de akuta problemen och för att skapa bättre förutsättningar för en robust tågtrafik framöver. För att skapa en attraktiv tågtrafik på längre sikt vill vi också göra stora investeringar i ny kapacitet – både i form av ökad kapacitet på befintliga banor och genom satsningar på nya sträckningar och höghastighetsbanor. Vi vill också investera i en utbyggd cykel- och kollektivtrafik genom spårvägsutbyggnad, snabba busslösningar och nya cykelbanor runt om i landet.

Satsningen på järnvägen finansieras delvis med en kilometerskatt på lastbilstransporter. En sådan skatt internaliserar de delar av den tunga vägtrafikens kostnader som inte täcks in av koldioxidskatten, i form av t.ex. vägsitage, olyckor och buller. Samtidigt minskar den snedvridning i konkurrens som finns mellan transporter på järnväg och väg i dag.

Klimatanpassa fordonsflottan

Bilen utgör för många ett flexibelt och enkelt transportmedel. För dem som lever utanför städerna och på platser där det saknas kollektiva transporter är bilen ofta nödvändig för att få vardagen att gå ihop.

Miljöpartiet menar att generella styrmedel såsom koldioxidskatt är ett samhällsekonomiskt effektivt sätt minska utsläppen från transportsektorn. För att koldioxidskatten ska fungera och få legitimitet krävs dock att det också finns alternativ. Politiken måste därför vara betydligt bredare. Miljöpartiets

²² Trafikverket (2011). Situationen i det svenska järnvägsnätet.

Fel! Okänt namn på

viktigaste förslag för en omställning av fordonsflottan presenteras nedan. Till hösten kommer vi att gå vidare och fördjupa och specificera förslagen.

- ? Fortsatt forskning kring och utveckling av nya bränslen. Det kommer inte att finnas ett bränsle som på egen hand kan ersätta bensinen och oljan. Flera olika bränslen kommer att behövas, bl.a. för att distributions- och produktionsförutsättningarna ser så olika ut i olika delar av Sverige och världen. Elbilar, biogasbilar och hybridfordon kommer att behöva komplettera varandra.
- ? Offentliga stöd för produktion och distribution av biogas. I Sverige finns mycket goda förutsättningar för att öka användningen av biogas. Ett stöd för distribution och produktion av förnybara bränslen bör vara teknikneutralt så att även andra bränslen kan få stöd. Målet bör vara att biogas eller andra klimatsmarta bränslen finns tillgängliga där människor behöver dem.
- ? Avgift eller bonus vid nybilsköp. Utvecklingen mot bränslesnåla bilar går alldeles för långsamt. För nya personbilar i Sverige 2009 var utsläppen i genomsnitt 164 g/km, vilket kan jämföras med snittet i EU på 146 g/km. Koldioxidskatten behöver kompletteras med incitament som också styr när människor står i begrepp att köpa en ny bil. För att påverka människor att välja ett snålt och energieffektivt fordon i inköpsögonblicket föreslår Miljöpartiet en avgift vid inköp av nya bränsletörstiga och energikrävande fordon samtidigt som en bonus införs vid inköp av extra snåla fordon. Detta ska gälla både vid privat försäljning och vid försäljning av förmånsbilar till företag. Reglerna för bonus respektive avgift bör kontinuerligt justeras. En komponent som styr mot förnybara bränslen kan också behövas.
- ? Riktade styrmedel i städerna såsom trängselavgifter. Den privata biltrafiken i städerna måste minska, av såväl utrymmesskäl som miljö- och klimatskäl. Samtidigt finns ofta goda kollektivtrafiksalternativ till bil i städerna. För att styra över från bil till kollektivtrafik är det därför rimligt att i större utsträckning använda riktade styrmedel såsom trängselavgifter.
- ? Bygg ut alternativen. En väl fungerande och utbyggd kollektivtrafik är en viktig förutsättning för att bilisterna ska lämna bilen hemma. Därför behövs stora satsningar för att förbättra och bygga ut kollektivtrafiken.

Minska flygets klimatpåverkan

Flygresandet står i dag för mellan 10 och 20 % av svenskarnas totala klimatpåverkande utsläpp. Osäkerheten är stor eftersom flygets utsläpp av vattenånga och kväveoxider bidrar till klimatpåverkan. Den totala klimatpåverkan från flygets utsläpp uppskattas vara mellan 1,9 och 5 gånger högre än den som orsakas av enbart koldioxiden.

Nästa år införlivas flyget i handeln med utsläppsrätter. Som systemet är utformat finns det en risk att det kommer att få en högst marginell påverkan på flygets totala kostnader. Sverige bör därför verka för att flyget ges en särskild utsläppsbubbla inom ramen för EU:s handel med utsläppsrätter. För att ytterligare minska flygets klimatpåverkan skulle en åtgärd kunna vara att förändra flygets start- och landningsavgifter så att de täcker samhällskostnaderna för

Fel! Okänt namn på

de klimatutsläpp, utöver koldioxid, som flyget står för. Miljöpartiet anser att ett sådant förslag bör utredas.

3.4 Ställ om bostadssektorn

Bostadssektorn står för runt 4 % av Sveriges koldioxidutsläpp.²³ Utsläppen har minskat markant sedan början av 1990-talet, vilket främst beror på att oljeuppvärmningen till stora delar ersatts med andra energislag. Den totala användningen av energi i småhus, flerbostadshus och lokaler uppgick till 149 TWh år 2009, vilket motsvarar drygt 40 % av Sveriges totala energianvändning.²⁴

Sveriges mål för energieffektivisering i bebyggelsen är att den totala energianvändningen i bostäder och lokaler ska minska med 40 % till år 2020 och med 50 % till år 2050. Besparingen till år 2020 motsvarar lika mycket energi som 60 000 normalstora flerbostadshus använder. Under de kommande åren måste såväl nybyggda som befintliga bostäder bli betydligt mer energieffektiva.

En minskning av bostäders och fastigheters energianvändning ger vinster för såväl klimatet som plånboken. Att pressa ned energianvändningen är också ett sätt för villaägaren, bostadsrättsföreningen eller fastighetsförvaltaren att minska sin känslighet för svängningar i elpriset.

Miljöpartiet vill uppmuntra fastighetsägare och småhusägare att energieffektivisera genom att klimatanpassa ROT-avdraget. Vi vill också satsa på att rusta upp bostadsbeståndet i miljonprogramsområdena. Enligt Hyresgästföreningen är 650 000 lägenheter i miljonprogrammen i behov av omfattande renoveringar, såsom stambyte, energieffektivisering och fasadarbete. Dessa områden är också ofta i behov av upprustning av boendemiljöerna. Att rusta upp dessa områden är en viktig åtgärd för att folk som bor där ska kunna känna sig trygga och stolta över sitt bostadsområde. Därför föreslår vi också ett nytt ROT-stöd för renovering och energieffektivisering av flerbostadshus samt upprustning av boendemiljöerna i miljonprogramsområdena. För att stimulera byggandet av fler energieffektiva hyresrätter föreslår vi dessutom ett statligt stöd för nybyggnation med krav på låg energiförbrukning och rimliga boendekostnader.

3.5 Ett globalt klimatansvar

För Miljöpartiet är klimatfrågan en global ödesfråga som hänger intimt samman med utveckling och rättvisa. Sverige har ett stort ansvar att visa ledar-

²³ Naturvårdsverket (2009). Utsläpp av växthusgaser i Sverige 1990–2008 uppdelat per sektor.

²⁴ Energimyndigheten (2010). Energiläget i siffror 2010.

skap och ta ansvar för klimatpolitiken. Detta kan vi göra genom en ambitiös och framsynt klimatpolitik i Sverige och genom att konstruktivt delta i det internationella samarbetet. Sveriges och andra rika länders insatser för att minska utsläppen i utvecklingsländerna behöver förbättras radikalt.

Regeringen tar medel till klimatåtgärder från biståndet. Detta är djupt felaktigt. Biståndet behövs mer än någonsin för att bekämpa fattigdom. Detta är ett avgörande ställningstagande för att skapa förtroende från de fattiga länderna i klimatförhandlingarna. Vi vill öronmärka medel till internationella klimatåtgärder i den nationella budgeten. För att säkra ökade medel till internationella klimatinvesteringar vill vi från 2013 använda de nya intäkter som Sverige får i och med auktioneringen av utsläppsrätter till detta ändamål.

Miljöpartiet vill också att Sverige ska verka internationellt för att få till stånd nya medel och finansieringsformer för internationella klimatåtgärder. Resurser kan exempelvis komma från avgifter på utsläpp från internationell luft- och sjöfart. Andra möjligheter är att införa en internationell koldioxidskatt eller en skatt på finansiella transaktioner. Vi anser att de internationella klimatfonder som skapats inom ramen för klimatkonventionen ska fördela pengarna för klimatarbete i fattiga länder.

3.6 Hejda förlusten av biologisk mångfald

Vårt liv och välbefinnande är beroende av naturens gåvor eller, med ett modernare uttryck, ekosystemtjänster. Det handlar om funktioner som är grundläggande för allt liv, såsom t.ex. syrets kretslopp, vattenreglering, produktionsvärden som virke och bär samt rekreation som får oss att må bra. Dessa gåvor eller tjänster är beroende av den stora variation av arter, anlag och ekosystem som går under samlingsnamnet biologisk mångfald.

Tyvärr håller den biologiska mångfalden i världen och i Sverige på att utarmas. Mellan 5 och 10 % av jordens arter är akut hotade eller sårbara. Det största hotet är att vi exploaterar mer och mer av jordens yta, vilket tränger ut djur och växter som funnits där tidigare.

Vid FN:s möte om biologisk mångfald i oktober 2010 enades man om att överfisket ska stoppas, att skadliga subventioner som förstör biologisk mångfald ska fasas ut och att gröna räkenskaper ska utvecklas. En målsättning om att skydda 17 % av land- och vattenområdena från exploatering sattes upp, liksom 10 % av kustområdena och de marina områdena.

Sverige måste ta ansvar och leva upp till dessa mål så att ekosystemens bärkraft säkras. Regeringen har tyvärr tagit flera steg åt fel håll. Man har minskat medlen till biologisk mångfald och urholkat skogsskyddet.

En stor del av Sveriges biologiska mångfald finns i skogen. I dag är drygt 2 000 av den svenska skogens arter hotade. Trots det har Sverige en mycket liten andel skyddad skog, både ur ett internationellt och ur ett biologiskt perspektiv. Mängden skog med höga naturvärden – i första hand gammelskog – minskar snabbt, och vi har i dag för lite sådan skog för att kunna säkra den biologiska mångfalden där.

Fel! Okänt namn på

Miljöpartiet vill se en kraftsamling för att hejda förlusten av biologisk mångfald och utarmningen av våra ekosystem. Vi vill investera brett i att rusta upp det svenska miljöarbetet, med särskilt fokus på skogen. Vi prioriterar ett kraftigt ökat skydd av resterna av gammelskog. Vi vill också se en större miljöhänsyn i det konventionella skogsbruket och mer hyggesfritt skogsbruk. Därutöver vill vi särskilt satsa på sjöar, vattendrag, våtmarker och annan särskilt värdefull natur.

Havets biologiska mångfald är också hotad. Torsken är på väg att återhämta sig i Östersjön men överfiske är fortfarande ett problem, såväl i Sverige som internationellt. Vi vill avskaffa de omfattande miljöskadliga subventionerna inom fiskenäringen och verka för en mer ansvarsfull fiskepolitik på EU-nivå.

3.7 Fasa ut miljögifterna

Miljöpartiet anser att det behövs ett systemskifte inom kemikaliepolitiken. Hänsyn behöver tas till de konsekvenser kemikalier får, ensamma såväl som i kombination, på ekosystem och människors hälsa. Miljögifter måste kontrolleras i varor, inte bara i produktionen och miljön.

Miljögifterna finns överallt, i vår mat och i våra kläder, möbler och hus. Larmrapporter som kopplar ihop ökande folkhälsoproblem, såsom koncentrationssvårigheter, cancer och allergier, med kemikalier duggar tätt. Sverige behöver därför en mer offensiv politik för en giftfri vardag, till skydd för både människor och miljön. Miljöpartiet föreslår att användningen begränsas eller förbjuds helt när det gäller några av de farligaste ämnen som förekommer i vår vardag, med speciellt fokus på att skydda barn. Kemikalieinspektionens arbete måste också stärkas och lagstiftningen i kemikaliefrågor förtydligas.

3.8 Ett hållbart jordbruk

Lantbruket är en nyckelaktör för att hejda klimatförändringarna och för att minska övergödningen i våra hav och sjöar. Det spelar också en viktig roll i att begränsa gifterna i den mat vi äter. Vid ekologisk odling begränsas läckaget av näringsämnen som bidrar till övergödning. Att återinföra skatten på handelsgödsel är ett sätt att begränsa läckaget från jordbruket. Miljöpartiet anser att en svensk livsmedelsstrategi som bygger på ökad hållbarhet och ökad produktion bör utarbetas. Jordbruket måste ses som en viktig komponent för att både producera livsmedel och bidra till att lösa energi-, klimat- och miljöproblemen. Sverige ska ha beredskap att klara försörjningen i ett läge med mycket höga oljepriser. Sverige bör inta en mer aktiv roll för att påverka EU:s jordbrukspolitik. Syftet bör vara att omvandla den nuvarande jordbrukspolitik till en politik för omställning till ett ekologiskt uthålligt lantbruk och för att säkra ekosystemtjänster.

4 En omställning för nya jobb

Miljöpartiets grundläggande utgångspunkt är att alla människor har rätt till arbete och egen försörjning. Detta kräver ett dynamiskt näringsliv där människors kreativitet och skaparlust lägger grunden för nya jobb. Villkoren för entreprenörskap och företagande måste vara goda. Investeringar måste göras i forskning och utbildning, och människor måste få möjligheter till utbildning och kompetensutveckling och därigenom få förutsättningar att ta nya jobb. En god infrastruktur, bra kommunikationer och ett effektivt rättsväsen är centrala för att nya jobb ska växa fram.

Mycket viktigt arbete utförs inom välfärden. En fungerande skola, barnomsorg och sjukvård är en förutsättning för att vårt samhälle ska fungera. Nya arbeten skapas i dag också inom den breda tjänstesektorn som sträcker sig från utbildning till företagstjänster och personliga tjänster.

För att nya jobb ska kunna skapas behövs också effektiva vägar för att arbetstagare och arbetsgivare ska kunna finna varandra och för att ge unga människor en rättvisande bild av hur arbetsmarknaden ser ut och vilka möjligheter som finns.

Människor som av olika anledningar inte kan arbeta och därmed försörja sig själva ska ges hjälp tillbaka till arbetslivet, men också till en rimlig ekonomisk trygghet som gör att vardagen går ihop.

4.1 Nya jobb i en hållbar ekonomi

En viktig motor för nya jobb under de kommande åren kommer att vara den gröna omställningen till ett hållbart samhälle, där en fortsatt strukturomvandling av den globala och den svenska ekonomin i hållbar riktning kommer att skapa nya gröna jobb. Miljöpartiet ser tre områden som är fortsatt högprioriterade för den gröna omställningen och som samtidigt kommer att skapa nya jobb och exportmöjligheter:

- ? Genom utvecklingen av ny, renare och effektivare teknik som leder till en hållbar omställning av produktionen kan näringslivet utvecklas och nya jobb, export och ekonomisk utveckling skapas.
- ? Ett bättre och mer ansvarsfullt nyttjande av Sveriges naturresurser leder till fler ekologiskt hållbara jobb. Genom att förvalta naturresurserna i stället för att förbruka dem kan vi skapa nya jobb inom traditionella gröna näringar som skogen och jordbruket.
- ? En fortsatt ekologiskt hållbar omställning av bostäder och energiförsörjning kommer att generera nya jobb samtidigt som ett hållbarare samhälle skapas. Moderna, snabba och hållbara transporter bidrar till fler jobb och ett starkare näringsliv.

Konkret handlar det om offentliga investeringar i forskning, utveckling och ny infrastruktur, om investeringar i hållbara och energieffektiva bostäder och om en hållbar omvandling av våra industriprocesser. Det handlar också om att

Fel! Okänt namn på

skapa möjligheter för en växande tjänstsektor där t.ex. material och produkter återvinns och återanvänds i stället för att slitas och slängas.

Nya jobb med en grön omställning

Nya studier pekar på att en grön omställning kan vara en kraftfull jobbmotor i framtiden. I en ny studie från Unep, FN:s miljöorganisation, modellberäknas de jobbskapande effekterna av en grön omställning på global nivå där 2 % av den globala bruttonationalprodukten årligen investeras i omställning. Enligt detta investeringsscenario kan tvågradersmålet²⁵ nås till 2050, samtidigt som andra ekosystemrelaterade tjänster förbättras avsevärt och de globala ekologiska fotavtrycken minskar med drygt 50 % jämfört med ”business as usual”-alternativet.²⁶ Det intressanta med denna studie är att den visar att det netto skapas fler jobb än vad som försvinner genom den gröna omställningen.

Även i andra FN-studier lyfts frågan om jobbskapande effekter av en grön omställning och en grön ekonomi fram. I rapporten ”Green Jobs” visar rapportförfattarna t.ex. att effekterna av en övergång till ett mer kretsloppsanpassat samhälle troligen kommer att innebära att många nya jobb skapas.²⁷ Vetenskapliga studier som redovisas i bl.a. Uneps rapporter pekar på att nettoeffekterna på sysselsättningen av en grönare ekonomi kan vara att det skapas fler nya arbeten än vad som försvinner inom de berörda sektorerna:

- ? En studie visar att återvinning och sortering av återvinningsbara material kräver tio gånger mer arbetskraft än deponi eller förbränning av avfall.²⁸
- ? Modellberäkningar visar att investeringar på ca 0,3 % av den globala bruttonationalprodukten i hållbara transporter kan minska användningen av fossila bränslen med 80 % under ”business as usual” samtidigt som sysselsättningen ökar med 10 %.²⁹
- ? I en Sikarapport bedöms en kilometerskatt på lastbilstransporter minska transportbehovet samtidigt som sysselsättningen i vissa branscher, t.ex. livsmedelsbranschen, ökar på grund av en omstrukturering där transporter ersätts med arbete.³⁰ På så vis kan en kilometerskatt innebära bättre förutsättningar för lokalt företagande.
- ? Ett mer hållbart jordbruk kan öka sysselsättningen i sektorn med 4 % de kommande årtiondena enligt modellberäkningar.³¹ Även empiriska studier ger samma resultat. En studie på jordbruk i England och Irland visar att

²⁵ Två graders uppvärmning har länge bedömts som den maximala uppvärmning som kan klaras utan att alltför stora kostnader uppstår för samhället (ny forskning tyder dock på att detta kan vara en för hög nivå).

²⁶ Unep (2011). Towards a green economy.

²⁷ Unep m.fl. (2008). Green Jobs – Towards decent work in a sustainable, low-carbon world.

²⁸ Unep (2011). Towards a green economy.

²⁹ Ibid.

³⁰ Sika (2007). Rapport 2007:2 Kilometerskatt för lastbilar – Effekter på näringar och regioner.

³¹ Ibid.

ekologiskt jordbruk har 1/3 fler anställda jämfört med motsvarande konventionella jordbruk.³²

- ? Empiriska studier av antalet jobb per producerad kilowattimme visar att investeringar i förnybar energi är mer sysselsättningsintensiva än investeringar i kol och olja.³³

Dessa studier är inga allmänna jämviktsanalyser utan partiella studier över effekterna på sysselsättningen inom vissa sektorer. Slutsatsen måste ändå bli att studierna stöder resonemanget om att den gröna omställningen kommer vara en betydande jobbmotor i framtiden.

Sverige behöver en nationell strategi för de gröna jobben

Ett tydligt exempel där gröna jobb, export, teknisk utveckling och företagande går hand i hand är uppvärmning inom bostadssektorn. Globalt är uppvärmning den enskilt största källan till utsläpp av växthusgaser.³⁴ I Sverige ligger vi, bl.a. på grund av driftiga entreprenörer, höga energiskatter, ett kallt klimat och framsynta kommunala bostadsbolag, långt framme vad gäller att bygga energieffektiva hus. I Västra Götaland har många s.k. passivhus och lågenergihus byggts, och ett stort systemkunnande kring detta har utvecklats. Kunskap om hur stora mängder energi kan sparas inom uppvärmning exporteras nu t.ex. till Kina och Frankrike. I andra delar av landet finns andra sektorer som växt sig starka och exporteras på världsmarknaden.

Trots många goda exempel saknas dock fortfarande ett nationellt ledarskap och stöd för att fortsätta denna utveckling. I Sveriges miljöteknikråds (tidigare Swentec) slutrapport och i dess delbetänkanden finns konkreta förslag på vad som behöver göras. Rådet pekar bl.a. på att det behövs en tydlig vision för miljöteknik och gröna jobb som samhällets olika aktörer kan samlas kring och ett starkt politiskt ledarskap samt en institutionell struktur som gör att myndigheter och regeringen drar åt samma håll i dessa frågor. Ett av delegationens förslag är ett expertråd för hållbar utveckling inrättas direkt under regeringen, med uppgift att verka för en långsiktighet i regeringens arbete med dessa frågor.³⁵

Miljöpartiet menar att regeringen under lång tid försummat både miljötekniksektorn och den större frågan om en hållbar omvandling av vår ekonomi och att denna fråga nu måste ges högsta prioritet.

³² Unep m.fl. (2008). Green Jobs – Towards decent work in a sustainable, low-carbon world.

³³ Kammen D.M. m.fl. (2006). Putting Renewables to Work, University of California. Andra studier över driften visar en delvis annan bild där förnybart i vissa fall kan vara lika sysselsättningseffektivt som kol och olja (se Unep 2008).

³⁴ Unep (2011). Towards a green economy.

³⁵ Slutbetänkande av Sveriges miljöteknikråd N2008:2.

Fel! Okänt namn

4.2 Ett nyfiket kunskapssamhälle

Ett samhälle i ständig utveckling behöver ett väl fungerande utbildningssystem. En grundskola, gymnasium och högre utbildning av hög kvalitet gör att människor kan växa och utvecklas. Detta är nödvändigt för ett blomstrande näringsliv men också en förutsättning för att människor ska kunna ta de nya jobb som skapas. Den svenska högskolan har byggts ut kraftigt de senaste 10–20 åren. Detta har skett genom att antalet utbildningsplatser ökat. Däremot har satsningar på ökad kvalitet uteblivit.

Sedan början av 1990-talet har resurserna till grundutbildningen till och med minskat med omkring 30 %. Miljöpartiet menar att Sveriges högskolor och universitet är i behov av flera tydliga kvalitetssatsningar:

- ? Vi vill öka antalet lärarledda timmar på högskolan. På så vis kommer studenter att lämna akademien för arbetslivet med bättre kunskaper i bagaget.
- ? Miljöpartiet vill investera i fler doktorandtjänster. Genom bättre studie- och anställningsvillkor förbättras förutsättningarna för forskning av hög kvalitet.
- ? Vi vill stärka banden mellan arbetslivet och högskolan och universiteten genom att öka möjligheterna till praktik på universitets- och högskoleutbildningar och genom satsningar på mötesplatser i form av karriärcentrum där studenter, näringsliv och myndigheter kan mötas och finna varandra.
- ? Miljöpartiet vill förändra universitetens och högskolornas resurstilldelningssystem så att kvalitetskriterier i större utsträckning än i dag styr anslagstilldelningen.
- ? Miljöpartiet vill slopa studieavgifterna till universitet och högskolor för utländska studenter. Införandet av höga avgifter har markant minskat antalet studenter som kommer till Sverige. Detta är mycket olyckligt. Den impuls som kommer till svenska högskolor genom internationella studenter är viktig för en hög kvalitetsnivå i utbildningen.

4.3 Fler vägar till utbildning och jobb

Just nu växer arbetsmarknaden och nya jobb skapas. Arbetslösheten har vänt nedåt för personer med gymnasie- och högskoleutbildning. För personer med lägre utbildningsnivå ser dock arbetslösheten ut att ha permanentat sig på en ny högre nivå. Detta är en mycket oroande utveckling.

En grundläggande utbildning på minst gymnasienivå blir allt viktigare på arbetsmarknaden. Många unga med oavslutade studier har i dag mycket svårt att få jobb. Arbetslöshet och långtidsarbetslöshet är mycket kostsamt för samhället och upplevs av de allra flesta människor som något mycket negativt.

Redan i början av 2009 föreslog Miljöpartiet att riksdagen skulle besluta om extra insatser för dem som saknar gymnasieutbildning. Regeringen valde dock att säga nej till detta, precis som de stängt dörren för unga på många andra sätt.

Miljöpartiet föreslår ett kraftfullt paket med åtgärder för att öka förutsättningarna för unga att få kontakt och etablera sig i arbetslivet:

- ? Genom ett gymnasielyft tar vi ett krafttag för de ungdomar som i dag inte har fullständig gymnasiekompetens. Vi vill ge dessa unga en andra chans att läsa in gymnasieskolan genom att avsätta pengar till riktade platser på folkhögskolorna och komvux. Kommunerna och Arbetsförmedlingen har en stor roll i att slussa ungdomarna till dessa nya platser. Vi avsätter också pengar för att studierna ska kunna ske med rimliga ekonomiska villkor för studenterna.
- ? Unga behöver fler möjligheter att ta sig vidare till högre studier. Miljöpartiet föreslår därför att möjligheten att läsa upp och komplettera sina gymnasiebetyg på komvux förbättras. Vi ser också ett behov av att öka möjligheterna att tillgodoräkna sig arbetslivserfarenhet vid intagning till högskolan.
- ? Yrkesutbildningarna är bra vägar till jobb för många unga. Myndigheten för yrkeshögskolan bedömer att det är möjligt att godkänna dubbelt så många utbildningar som i dag, med bibehållen kvalitet, och fortfarande möta en efterfrågan. Miljöpartiet föreslår en kraftig utökning av antalet platser inom yrkeshögskolan.
- ? I dag utnyttjar vi inte fullt ut den kompetens som invandrare har. För att bättre ta vara på deras kunskaper vill vi förstärka arbetet med validering av utländsk utbildning och arbetslivserfarenhet.
- ? Arbetslöshet, även om den är kortvarig, är ett stort problem för unga människor. Vi vill att Arbetsförmedlingen får ett mycket tydligare uppdrag att arbeta individuellt med unga människor redan från dag ett i arbetslöshet. Det ska vara individens förutsättningar som styr vilken hjälp hon eller han ska få. Om Arbetsförmedlingen t.ex. bedömer att utbildning eller praktik är bäst så ska detta kunna ges från första dagen. Det är också viktigt att Arbetsförmedlingen och kommunerna samarbetar för att identifiera de unga som varken jobbar eller studerar.
- ? Miljöpartiet vill att kravet på allmän behörighet efter avslutat yrkesförberedande program återinförs. I den senaste gymnasireformen togs den grundläggande behörigheten bort från de yrkesförberedande programmen på gymnasienivå. Effekterna av detta tycks nu bli att unga i mindre utsträckning söker sig till yrkesförberedande program eftersom de inte vill stänga dörren till nya livschanser och karriärmöjligheter.

Utbildning är en investering i framtiden, både för samhället och för individen. Genom de reformer som Miljöpartiet nu presenterar skapas förutsättningar för fler unga, och för samhället, att växa, utvecklas och förverkliga sig själva.

4.4 Förutsättningar för företag att växa och utvecklas

Ett dynamiskt näringsliv kräver goda förutsättningar för små och medelstora företag att utvecklas och växa. Regelverken för att starta och driva företag

Fel! Okänt namn på

måste vara enkla och begripliga, och onödiga byråkrati och krångliga regler utan syfte måste tas bort.

Miljöpartiet ser företagande som en möjlighet att förverkliga idéer och bidra till samhällsutvecklingen och skapa fler jobb. Tre av fyra svenska privata företag är enmansföretag. Totalt har över 95 % av alla svenska privata företag färre än tio anställda, och över 99 % har färre än 50 anställda. Miljöpartiet vill ge dessa små företag bättre möjligheter att överleva i svåra tider och större möjligheter att expandera i goda tider. Vi vill att det ska vara lätt och billigt att anställa och att behålla personal man anställt.

Kapitalförsörjningen för småföretag måste förbättras. Miljöpartiet motsätter sig införande av nya förmögenhetskatter och anser att arbetsgivaravgifterna för småföretagen bör sänkas så att det särskilt gynnar mindre företag. Genom sänkt moms i delar av tjänstesektorn vill vi underlätta för nya jobb inom framför allt reparation, underhåll och restaurang att växa fram. Detta är arbetsintensiva sektorer som på ett konkret sätt skapar förutsättningar för en mer hållbar livsstil. Vi vill bl.a. sänka momsen för reparation av cyklar, kläder och textilier samt för hårfrisörer. Genom sänkt moms skapas också bättre förutsättningar för vita jobb inom dessa sektorer.

Många småföretag upplever sjuklöneansvaret som mycket betungande. Sjuklöneansvaret innebär att arbetsgivaren betalar sjuklön de första 14 dagarna under en sjukdomsperiod. Ett högkostnadsskydd har införts, vilket gör att sjuklönen i dag kan uppgå till maximalt 3,75 % av lönekostnaden. Det är en betydande del av ett litet företags totala kostnader och kan utgöra skillnaden mellan vinst och förlust. Den genomsnittliga sjuklönekostnaden för ett företag utgör ca 1,5 % av lönekostnaden. Miljöpartiet vill se över sjuklöneansvaret med inriktningen att ta bort det helt för mindre företag med upp till 10 anställda. Vi kommer att studera olika lösningar för hur detta kan ske och återkomma med förslag till hösten.

4.5 Ett dynamiskt näringsliv kräver trygghet

Miljöpartiet menar att ekonomisk trygghet är avgörande för en fungerande och dynamisk arbetsmarknad. I dag är tryggheten på arbetsmarknaden för liten. Dagens arbetslöshetsförsäkring fungerar inte. Inte ens hälften av de arbetslösa har i dag rätt till ersättning. Ersättningen är också för låg för att vanliga löntagare ska känna att de får en rimlig ersättning i förhållande till sin tidigare arbetsinkomst. Ökad otrygghet på arbetsmarknaden gör människor mindre benägna att byta jobb och mindre öppna för förändring. Detta skapar i sin tur minskad dynamik på arbetsmarknaden, och det blir svårare att ställa om produktionen efter de nya behov som skapas.

Miljöpartiet föreslår kraftfulla förbättringar av den ekonomiska tryggheten på arbetsmarknaden. Vår grundsyn är att arbetslöshetsförsäkringen ska vara en omställningsförsäkring som omfattar alla, precis som sjukförsäkringen. Vi vill förbättra a-kassan genom att höja taket samt höja ersättningsnivån med en tydlig nedtrappning. Vi föreslår att differentieringen i a-kasseavgifterna, som slår hårdast mot de mest utsatta yrkesgrupperna, tas bort. Innebörden av detta

blir att avgiften sänks för stora grupper som i dag har en mycket otrygg situation på arbetsmarknaden och som är i stort behov av en fungerande arbetslöshetsförsäkring, samtidigt som avgifterna höjs något för grupper som i dag har liten risk för att bli arbetslösa.

4.6 Ett modernare arbetsliv med större flexibilitet

Miljöpartiet vill ge människor större makt över sitt arbetsliv och sin tid. I dag känner många att de har begränsade möjligheter att själva styra över detta. Det finns människor som arbetar mer än de önskar. Åtskilliga har svårt att få ihop arbete, barn och fritid och känner stress över att inte hinna med. Samtidigt är det ett stort antal som jobbar betydligt mindre än vad de skulle vilja.

Miljöpartiets vision är att det ska finnas en bra balans mellan arbete och fritid. Den ekonomiska utvecklingen under 1900-talet har inneburit stora strukturella förändringar av vår ekonomi. Genom innovationer och effektiviseringar har nya sätt att producera varor och tjänster ständigt utvecklats. Mätt i BNP har Sverige blivit rikare. Vi har producerat allt mer med allt mindre arbete. Detta har historiskt lett till ökad produktion men också till att vi kunnat arbeta mindre. Vi studerar allt längre och börjar därmed jobba allt senare, vi lever längre och vi har längre semestrar och t.ex. längre föräldraledighet.

Att vi kunnat jobba allt mindre är givetvis positivt för de allra flesta, och det har för många upplevts som något eftersträvanvärt. När 40-timmarsveckan drevs igenom i Sverige var det en stor seger för landets löntagare. Arbetstidsförkortningen har sedan fortsatt avtalsvägen, och många har i dag en kortare avtalad arbetstid än 40 timmar i veckan. År 2010 var den genomsnittliga faktiska arbetstiden per vecka 31,3 timmar medan den genomsnittliga överenskomna arbetstiden var 37,6 timmar i veckan.³⁶ Miljöpartiets vision är att människor om de så önskar ska kunna arbeta mindre, t.ex. genom att ha en kortare arbetsvecka eller genom att under vissa delar av livet jobba mindre, samtidigt som det i andra skeden av livet ska vara möjligt att jobba mer.

Ett mer flexibelt arbetsliv

Miljöpartiet anser att det ska finnas större möjligheter än i dag till en paus i arbetslivet, kanske för att vidareutbilda sig eller starta företag. Reformen som friår och ökade möjligheter att själv påverka förläggningen av sin arbetstid skapar dynamik, flexibilitet och rörlighet på arbetsmarknaden, vilket är bra både för arbetsgivare och för arbetstagare.

I dag finns det stora problem på arbetsmarknaden både med att människor jobbar mindre än vad de önskar och med att människor jobbar mer än vad de önskar. Till exempel är deltidsarbetet i Sverige omfattande. Nästan en miljon personer arbetar deltid, och av dem är det nästan 300 000 som skulle vilja

³⁶ Arbetskraftsundersökningen december 2010.

Fel! Okänt namn på

jobba mer. Deltidsanställningar är mer vanliga bland kvinnor och i kvinno-dominerade branscher.³⁷

Miljöpartiets mål är att människor ska få större inflytande över sin arbetstid, och vi menar att parterna på arbetsmarknaden har ett stort ansvar för att skapa förutsättningar för detta. Genom ett konstruktivt samarbete mellan arbetsgivare och arbetstagarorganisationer bör både den ofrivilliga deltiden och människors önskemål om att ha möjlighet att under delar av livet jobba mindre kunna lösas på ett sådant sätt att sysselsättningen kan öka, samtidigt som människors inflytande över sin arbetstid stärks. Intressanta modeller där nya lösningar prövas finns både hos offentliga och privata arbetsgivare. En modell som redan har prövats i flera kommuner och landsting kallas ”önskad sysselsättningsgrad” och innebär att den anställde har en heltidsanställning i botten men samtidigt har möjlighet att genom en överenskommelse med arbetsgivaren skapa en önskad tjänstgöringsgrad. Många lågavlönade i offentlig sektor har inte avtalsvägen fått samma sänkning av normalarbetstiden som de i privat sektor. Åtgärder som underlättar för kommuner och landsting som arbetsgivare att verka för sänkt veckoarbetstid behöver därför ses över.

Miljöpartiet ser också ett behov av en mjukare övergång mellan arbetslivet och pensionen. Vi vill underlätta för dem som närmar sig pensionsåldern att gå ned på deltid. Samtidigt ska den som kan, vill och orkar ha möjlighet att jobba längre än till 67 år.

Ett fungerande arbetsliv även för småbarnsföräldrar

Miljöpartiet vill förbättra småbarnsföräldrars möjligheter till en vardag där tid för familjen och barnen kan kombineras med arbete. Småbarnsföräldrar är en grupp som har särskilt svårt att få vardagen att gå ihop. Två tredjedelar av dem som har barn upp till fjorton år upplever att vardagen är mycket eller ganska stressig. Eftersom kvinnor oftast tar ett större ansvar för hemmet upplever de denna stress i större utsträckning än män. Många ser deltidarbete som en utväg; hela 45 % av de arbetande kvinnorna med barn yngre än sju år arbetar deltid. Motsvarande siffra för männen är 8 %.³⁸

Miljöpartiets förslag om barntid utgår från att föräldrarna ska kunna kombinera familj och arbete och samtidigt öka livskvaliteten. Reformens utformning bygger på att småbarnsföräldrarna deltar i arbetslivet i stor utsträckning. Därmed är det en bättre reform än regeringens vårdnadsbidrag som leder till att framför allt kvinnor stannar hemma med barnen i stället för att arbeta.

I dag har föräldrar med barn under åtta år rätt att gå ned 25 % i arbetstid. Vi vill förstärka denna rättighet med en ekonomisk ersättning, som vi kallar barntid, för dem som väljer att gå ned i tid. Barntidsreformen gör det möjligt för fler att förkorta sin arbetstid medan barnen är små och gör det därmed lättare att kombinera arbete och tid med barnen. Samtidigt får barnen möjlighet till både förskola och mer tid med sina föräldrar. Barntid är en pensionsgrundande ersättning som täcker upp en del av inkomstbortfallet.

³⁷ Ibid. Tre fjärdedelar av de deltidssamarbetande är kvinnor.

³⁸ Arbetskraftsundersökningen december 2010.

5 Ett tryggare och mänskligare samhälle

Miljöpartiets vision är ett hållbart, rättvist och öppet Sverige. Det är vår fasta övertygelse att öppna länder, öppna kulturer och öppna samhällen fungerar bättre. Vi vill ha ett samhälle där vi lever tillsammans, inte bara bredvid varandra. En förutsättning för detta är att alla ska kunna känna sig trygga, behövda och delaktiga.

Miljöpartiet vill ha en välfärd som är till för alla, med robusta trygghetssystem, en hälso- och sjukvård av hög kvalitet, en värdig äldreomsorg och en skola med hög kvalitet. Ingen ska begränsas i sin utveckling. Vi vill att alla – oavsett kön, sexuell läggning, funktionsnedsättning, ålder eller ursprung – ska kunna komma till sin fulla rätt och ha samma möjligheter att göra egna livsval. Stora ekonomiska klyftor hör inte hemma i ett sådant samhälle.

Sverige är ett bra land på många sätt. Alla som bor här får gå i gratis skola, och det finns studiemedel för dem som vill läsa vidare på universitet. I Sverige finns trygghetssystem som ska fånga upp oss när vi blir sjuka eller om vi mister vårt jobb. Det går att kombinera jobb och familj genom barnomsorg och fritidsverksamhet.

Sedan den borgerliga regeringen kom till makten har dock välfärden och tryggheten försämrats kraftigt. Sjukförsäkringen ger inte längre trygghet åt alla som behöver den, arbetslöshetsförsäkringen omfattar inte längre alla de som jobbar och kvaliteten i välfärden har blivit sämre. Samtidigt blir klyftorna mellan fattiga och rika större, och barnfattigdomen breder ut sig.

För att skapa ett mer sammanhållet, dynamiskt och öppet Sverige måste vi stärka tryggheten. Miljöpartiet vill därför förbättra sjukförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen, förbättra välfärden och öka öppenheten.

5.1 Ett mänskligare trygghetssystem

Miljöpartiet vill skapa ett trygghetssystem som är modernt, enkelt och överskådligt. Alla ska veta vad som gäller och vart man ska vända sig den dag man behöver hjälp – oavsett om man blivit arbetslös eller sjuk eller om man tillfälligt har för låg inkomst för att klara sig. Dagens sjukförsäkring och arbetslöshetsförsäkring är ett lapptäcke av olika regler, ersättningar och bidrag. Det är svårt att veta vad som gäller, och många har svårt att över huvud taget få ersättning. Människor hamnar ofta mellan stolarna och känner sig djupt frustrerade och felaktigt behandlade på grund av hur regelverket ser ut. Vi har konkreta förslag för att förändra detta.

Trygghetssystemen har havererat

Problemen med trygghetssystemen är inte helt nya. Den borgerliga regeringen har under sin tid vid makten infört förändringar i trygghetssystemen som har förvärrat dem, framför allt inom arbetslöshetsförsäkringen och sjukförsäkringen. Resultatet är att allt fler står utanför trygghetssystemen. Till följd av kraftigt höjda avgifter har en halv miljon personer lämnat a-kassan. En bortre

Fel! Okänt namn på

gräns har införts i sjukförsäkringen, vilket har lett till att över 41 000 personer har utförsäkrats. Många av de personer som utförsäkrats är för sjuka för att arbeta eller ens söka jobb. Under förra året återvände över en tredjedel till sjukförsäkringen efter tre månader hos Arbetsförmedlingen.³⁹ En stor andel av dem som nu lämnats utanför trygghetssystemen måste söka försörjningsstöd från kommunen. Av dem som i dag får försörjningsstöd är drygt 40 % arbetslösa som inte har a-kassa⁴⁰ och 20 % är sjuka som inte får ersättning från sjukförsäkringen⁴¹.

Bakom dessa siffror döljer sig tusentals människoöden som berört och upprört svenska folket. Läkare, handläggare, anhöriga och kyrkan har protesterat och krävt förändringar i sjukförsäkringen. Därför var förväntningarna stora på de reformer som socialförsäkringsminister Kristersson utlovat under våren. Den som hade hoppats på stora förbättringar blev besviken. Regeringens nya förslag handlar snarast om att lappa och laga i ett havererat system, i stället för att ta itu med grundproblemen.

Regeringens försämringar av socialförsäkringssystemet har nått vägs ände. Tiden är mogen för en rejäl omprövning som utgår från individens behov av trygghet på arbetsmarknaden. De som redan är drabbade kan emellertid inte vänta på en sådan förändring; därför måste den omänskliga behandlingen av sjuka människor stoppas nu. Miljöpartiet kräver ett moratorium med ett omedelbart stopp för fortsatta utförsäkringar tills en rimlig ordning är på plats.

Regeringen har tillsatt en parlamentarisk kommitté med uppdrag att se över sjuk- och arbetslöshetsförsäkringen. Här finns en gyllene chans att under mandatperioden nå en bred politisk enighet om förändringar av trygghetssystemen. Miljöpartiet kommer att söka stöd i kommittén för de förändringar som vi föreslår i förslaget om arbetslivstrygghet. Vår ambition är att få till stånd flera konkreta steg under mandatperioden.

Arbetslivstrygghet – en reform med fokus på individen

Miljöpartiet menar att reglerna i trygghetssystemen behöver anpassas så att fler människor än i dag kan omfattas och ges trygghet den dag de behöver det. Vi vill införa ett och samma trygghetssystem – arbetslivstrygghet – för den som är sjuk, arbetslös eller söker försörjningsstöd. Människor ska slippa slusas runt mellan olika myndigheter och handläggare. De ska kunna veta vart de ska vända sig, och veta vilken ersättning som är att vänta.

Vi vill skapa ”en dörr in” till trygghetssystemen genom att bilda en ny myndighet där Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen slås ihop. Den nya myndigheten ska ansvara för utbetalning av sjukersättning och a-kassa och ta över ansvaret för försörjningsstödet från kommunerna. Ersättningsnivån ska vara lika oavsett om man är sjuk eller arbetslös.

Alla ska tilldelas en handläggare oavsett huvudproblem – det ska inte finnas någon risk att man blir skickad runt. På så vis skapas en större tydlighet

³⁹ Försäkringskassan (2011). Månadsrapport – sjukförsäkringen 2011-03-16.

⁴⁰ SKL (2010). Ekonomirapporten december 2010.

⁴¹ SKL (2011). Gör rätt från dag ett.

för individen och ett effektivare arbetssätt för myndigheten. Med en gemensam myndighet blir också vikten av en helhetssyn på individen och hans eller hennes problem tydligare för handläggarna. Olika villkor för att få ersättning kommer visserligen att kvarstå vid sjukdom och arbetslöshet, men de är tänkta att minska i omfattning, och sammansatta problem ska inte leda till uteslutning. Som steg på vägen mot arbetslivstrygghet föreslår vi ett antal förändringar i sjukförsäkringen och a-kassan.

På väg mot arbetslivstrygghet – förändringar i sjukförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen

Miljöpartiet avvisar regeringens utförsäkringspolitik. Sjukförsäkringen ska vara en försäkring som försäkrar även vid långvarig sjukdom. Därför föreslår vi att gränsen för förlängd sjukpenning slopas helt. Vi föreslår också att en ersättning om 80 % ska utgå under hela sjukskrivningstiden och anser att regeln om prövning av arbetsförmåga mot hela arbetsmarknaden behöver ses över. Vi vill också att en grundersättning införs i sjukförsäkringen. I dagsläget finns en lägsta nivå i arbetslöshetsersättningen men motsvarande saknas för sjukpenningen.

De som är redan är drabbade av regeringens försämringar av sjukförsäkringen kan inte vänta på en sådan förändring; därför måste den omänskliga behandlingen av sjuka människor stoppas nu. Miljöpartiet kräver ett moratorium med stopp nu för fortsatta utförsäkringar tills en rimlig ordning är på plats.

Miljöpartiet anser att arbetslöshetsförsäkringen ska vara en omställningsförsäkring som omfattar så många som möjligt. Vi vill höja taket i arbetslöshetsförsäkringen så att det närmar sig ersättningsnivån i sjukförsäkringen, med en avtrappning under tiden i arbetslöshet. För att fler ska ha råd att vara med i arbetslöshetsförsäkringen föreslår vi att differentieringen av avgifterna tas bort.

5.2 Bättre kvalitet i vård, skola och omsorg

Miljöpartiet anser att barnen och de äldre fick betala en alltför stor del av notan för finanskrisen. Under krisåren fick 22 000 personer lämna sina jobb i skolan, vården och omsorgen. Mindre personal i välfärden leder till att unga lämnar skolan utan den kunskap och det självförtroende som behövs för att de ska klara sig i arbetslivet. Det leder också till att äldre får mindre omsorg och att kvaliteten på vården blir sämre.

Under krisen betalade regeringen ut ett tillfälligt konjunkturstöd till kommuner och landsting. Pengarna kom dock för sent och med för kort varsel. Därför kunde kommunerna inte undvika att säga upp folk, och de kunde inte heller nyanställa. Kommuner och landsting kräver långsiktiga förutsättningar för sin planering och har svårt att använda denna typ av kortsiktiga stöd till anställningar.

Fel! Okänt namn på

Nyligen kom rapporter från Skolverket som visar att varje anställd på fritis nu ansvarar för 21,5 barn. Det är 23 % fler barn än år 2000 och 150 % fler barn än år 1990. Samtidigt har var femte barngrupp i barnomsorgen fler än 20 barn, vilket är 20 % fler än år 2003. Skolverket konstaterar att utvecklingen mot allt fler stora grupper i förskolan riskerar att kraftigt försämra kvaliteten. Många förskollärare och fritidspedagoger vittnar också om en ohållbar arbets-situation, där stress och buller är en del av vardagen för såväl barn som vuxna.

När vi nu kommit ur finanskrisen behöver vi använda resurserna framöver till att bygga upp det som krisen bröt ned. Vi måste satsa på att minska barn-grupperna i förskolan och fritis. Vi måste också satsa på fler händer i vården och omsorgen så att våra äldre kan få en värdig omsorg och kvaliteten i hälso- och sjukvården stärks.

Satsning på ökad kvalitet i grundskolan

Miljöpartiet har en vision om ett lärande samhälle där vi rustar barn och unga med den kompetens som behövs för att de så småningom självständigt ska kliva ut i en global värld och etablera sig på sina egna villkor. Den svenska skolan lider av dålig självkänsla men är inte, som det kan låta ibland, i fritt fall. Över hela Sverige finns engagerade lärare och passionerade pedagogiska ledare som levererar utbildning och undervisning av högsta klass.

Genom ökad forskningsanknytning kan vi stärka likvärdigheten och kvali-teten i skolan över hela landet. Forskningen kring skolan ska vara relevant för det som sker i klassrummen, och skolan behöver tydligare strategier för att jobba mer forskningsbaserat. Miljöpartiet vill därför öka den klassrumsnära forskningen och möjligheterna för fler lärare att forska på deltid.

Miljöpartiet vill tillvarata den enorma språkresurs som finns i Sverige. Att uppvärdera modersmålet och belöna det på samma sätt som kunskaper i andra språk är också ett sätt att stärka självbilden och självkänslan hos en stor grupp unga i Sverige. Vi vill likställa studier i modersmålet med studier i moderna språk. Inom skolan vill vi se utökade försök med ämnesundervisning på mo-dersmålet. För att underlätta vidare studier och förbereda elever för ett fram-tida yrkesarbete vill vi förbättra studie- och yrkesvägledningen.

5.3 Minskade klyftor och trygga barn

För Miljöpartiet är det en självklarhet att ett hållbart samhälle också måste vara socialt hållbart. Stor ekonomisk ojämlikhet gör att otryggheten breder ut sig. Regeringens ekonomiska politik har ökat klyftorna i samhället. De största vinnarna är män och förlorarna är kvinnor. De som har kommit mest i kläm är ensamstående kvinnor och deras barn.

De som har mycket har fått mer och de som har lite har fått mindre. Under den förra mandatperioden fick den rikaste tiondelen mer än vad den halva av befolkningen som tjänar minst fick tillsammans. Nästan 60 % av skattesänk-ningarna gick till män, samtidigt som kvinnor i högre grad än män drabbades

av försäkringarna i exempelvis sjuk- och föräldraförsäkringarna. Nu lägger regeringen fram skatteförslag som gynnar de rikaste ännu mer; förutom att införa ytterligare jobbskatteavdrag vill regeringen höja skiktgränsen för statlig inkomstskatt.

Klyftorna mellan barnfamiljer har också ökat som en följd av regeringens ekonomiska politik. Rädda Barnen konstaterar i sin senaste rapport om barnfattigdom⁴² att den rikaste tiondelen av Sveriges barnfamiljer i dag har det så gott ställt att en av dessa familjer skulle kunna försörja drygt tre lika stora familjer.

År 2008 levde 220 000 barn i fattigdom, dvs. 11,5 % av alla barn i Sverige. Med fattigdom menas här antingen att ha låg inkomststandard eller att ha försörjningsstöd (socialbidrag). Låg inkomststandard definieras som inkomster som inte täcker skäliga levnadsomkostnader. Bland ensamstående föräldrar har den relativa fattigdomen ökat stort de senaste tjugo åren, från drygt 11 % 1991 till nästan 30 % 2008. Att vara ”relativt fattig” innebär att man har lite pengar jämfört med andra i samhället. Det speglar alltså den egna upplevelsen av fattigdom.

Detta är ingen ny trend, men den har förstärkts av regeringens politik i kombination med finanskrisen. De som drabbats värst är barn till ensamstående föräldrar med svag anknytning till arbetsmarknaden. Bland barn till ensamstående föräldrar är barnfattigdomen mer än tre gånger så hög som bland barn till sammanboende föräldrar. Nästan vartannat barn till ensamstående föräldrar med invandrabakgrund lever i ekonomisk fattigdom.

En fattig familj får vända och vrida på varenda slant. De lever ofta trångbott och har dålig hälsa som följd av ekonomisk stress. Barn till fattiga föräldrar måste avstå det som för andra barn är självklarheter. I Rädda Barnens rapport säger en ensamstående mamma med två barn att ”pengarna räcker aldrig, i höstas köpte min dotter själv en vinterjacka för födelsedagspengarna”. En femtonårig kille säger att han ”hellre har mat på bordet än lägger 100 kronor i en klasskassa”.

Fattiga barn har dessutom sämre hälsa och sämre möjlighet till fritidsaktiviteter, t.ex. i form av lek och en meningsfull fritid, och de lever under betydligt mer otrugga förhållanden än andra barn. Detta gör också att de har svårare att tillgodogöra sig undervisningen i skolan. Socialstyrelsen konstaterar i 2010 års sociala rapport att de inkomster barn kommer att ha som vuxna påverkas av vilka inkomster deras föräldrar haft. Ju lägre inkomster föräldrarna haft, desto större är risken att barnet som vuxen har en inkomst i de lägre inkomstskikten. Detta är inte värdigt ett grönt samhälle.

Miljöpartiet har en rad förslag som leder till en mer jämlik fördelning i samhället. Våra förslag till förändringar av trygghetssystemen är en väsentlig del i detta. Utöver det vill vi också satsa på riktade åtgärder för ensamstående med barn. Några centrala punkter är att höja underhållsstödet och att titta på bostadsbidraget för ensamstående. En väl fungerande och flexibel barnom-

⁴² Rädda Barnen (2010). Barnfattigdom i Sverige.

Fel! Okänt namn på

sorg är också en förutsättning för att ensamstående föräldrar ska få vardagen och ekonomin att gå ihop.

Miljöpartiets skattepolitik bidrar också till att omfördela samhällets resurser. Vi säger nej till en högre skiktgräns för statlig inkomstskatt eftersom människor med goda inkomster redan fått stora skattesänkningar. Vi säger också nej till fortsatta jobbskatteavdrag. Miljöpartiet anser inte att det finns behov av fler jobbskatteavdrag i detta läge. Vi vill i stället använda pengarna till mer angelägna reformer som att stärka trygghetssystemen och förbättra välfärden.

5.4 Ett öppet och tolerant Sverige

Sverige växer och utvecklas som ett öppet land. För Miljöpartiet är det självklart att alla människor ska känna sig välkomna till Sverige, oavsett om de kommer hit för att de söker skydd undan krig, för att de vill arbeta, studera eller starta företag eller för att deras nära och kära finns i Sverige.

Det är genom influenser från andra länder och andra kulturer och genom att Sverige får in nya erfarenheter och ny kunskap som utveckling sker. För hundra år sedan var Sverige ett underutvecklat och fattigt land. Genom öppna gränser för handel och ekonomiskt utbyte och migration har Sverige blivit ett rikt land. Invandrade personer har i stor utsträckning bidragit till det välstånd vi har i Sverige i dag. Alla har bidragit till sin egen och andras utveckling genom att komma hit till Sverige och fortsätta bygget av vårt land. På samma sätt har svenskar som utvandrat bidragit till utvecklingen, såväl i sina nya hemländer som i Sverige.

När det kommer nya människor hit skapas det också nya jobb. Utan den stora migrationen från och till Sverige hade många företag inte funnits. Dagens invandrare kan skapa morgondagens svenska storföretag. Forskning visar också att handeln ökar när migrationsströmmarna ökar, mycket på grund av de personliga kontakter som då skapas över hela världen.⁴³

I Sverige riksdag finns en mycket stor samsyn om det positiva med migration och öppna gränser. Undersökningar visar också att svenskarna generellt sett blivit mer positiva till invandring.⁴⁴ I vår omvärld syns trots det oroande tendenser till intolerans och främlingsfientlighet; inte minst Sverigedemokraternas intåg i Riksdagen är ett tecken på detta.

Sverige är, och ska fortsatt vara, ledande i kampen för människors fria rätt att fly undan förföljelse och förtryck, få asyl och kunna leva ett liv i fred. Miljöpartiet har gjort en överenskommelse med regeringen om den fortsatta utvecklingen av migrationspolitiken under åren fram t.o.m. 2014. Miljöpartiet har valt att samarbeta med regeringen i denna fråga eftersom vi vill styra politikens utveckling i en riktning mot ökad rörlighet och frihet och bort från intolerans och rädsla.

⁴³ Fores (2010). Lyckad invandring.

⁴⁴ Se t.ex. SOM-institutet (2009). Svensk höst.

Överenskommelsen öppnar upp fler vägar in till Sverige för den som vill arbeta, studera eller starta företag här. Anhöriginvandring kommer att underlättas, och fler familjer får möjlighet att återförenas. Gömda barn kommer att få rätt till skola, och gömda barn och vuxna kommer att få rätt till hälso- och sjukvård och tandvård. Genom överenskommelsen kommer situationen att bli bättre för många av dem som är mest utsatta i vårt land.

6 Skatter

Miljöpartiets mål för skattepolitiken är att de skatter som behövs för att finansiera den gemensamma välfärden ska tas in på ett rättvist och rättssäkert sätt. Skatten ska beräknas utifrån bärkraft och på ett sätt som så långt som möjligt undviker oönskade snedvridningar av ekonomin. Genom skatter på miljö- och hälsoskadliga varor ska samhällskostnader som annars inte syns i priset synliggöras, för att på så sätt styra konsumtionen och investeringar i en mer hållbar riktning. Skattepolitiken ska också vara omfördelande. Omfördelningen i samhället sker genom de allmänna socialförsäkringarna och skattesystemet tillsammans. Miljöpartiet anser att det är rimligt med en viss progressivitet i skattesystemet så att de som tjänar mest också betalar en större andel av sin inkomst i skatt.

De principer om enkelhet och likformighet som vägledde den stora skattereformen för två decennier sedan har tyvärr i åtskilliga fall åsidosatts. Nya undantag, nedsättningar och särlösningar har införts – säkert med goda intentioner, men konsekvenserna har blivit ett krångligare och mindre likformigt skattesystem. Miljöpartiet vill därför att en ny bred parlamentarisk skatteöversyn ska göras. En sådan bred skatteöversyn behöver få ta tid och vissa mindre justeringar av skatter måste därför göras i närtid, för att det ska bli möjligt att nå nödvändiga klimat- och miljömål och för att kunna finansiera viktiga investeringar.

6.1 Investeringar viktigare än sänkta skatter

De senaste årens skattesänkningar har haft en tydlig slagsida åt människor som redan har det bra ställt, samtidigt som trygghetssystemen urholkats för människor som behöver dem mest. Miljöpartiets syn på de tidigare jobbskatteavdragen är att dessa förmodligen haft positiva effekter på arbetsutbudet. Vi ser emellertid också att de skapat en ökad inkomstspridning och anser att de försämringar av trygghetssystemen som regeringen genomfört för att finansiera skattesänkningarna har varit oacceptabla.

Regeringen vill nu gå vidare med ytterligare skattesänkningar i form av jobbskatteavdrag och höjd skiktgräns för när man ska betala statlig skatt. Båda är förslag som ger mest åt dem som tjänar mest. Miljöpartiet avvisar båda förslagen. De som i dag har höga inkomster har redan fått stora skattesänkningar. Miljöpartiet anser att det av fördelningspolitiska skäl är orimligt

Fel! Okänt namn på

att ytterligare sänka skatterna för dessa grupper. Vi anser också att det finns mer angelägna reformer just nu.

Effekterna av ytterligare jobbskatteavdrag är ifrågasatta. Kostnaden för reformen behöver utvärderas och prövas mot andra reformer som ger liknande effekter.⁴⁵ Vi menar också att regeringens politik för ett ökat arbetsutbud varit alltför ensidig och att det nu är hög tid att lägga mer resurser på att skapa nya jobb och på andra åtgärder såsom utbildning och rehabilitering, vilket skapar bättre förutsättningar för människor att ta de arbeten som nu i snabb takt växer fram.

Den höjda skiktgräns för när man ska betala statlig skatt som regeringen föreslår ger kraftiga skattesänkningar för en relativt liten grupp med goda inkomster. De som i dag har höga inkomster har redan fått stora skattesänkningar, och Miljöpartiet anser av fördelningspolitiska skäl att det är orimligt att ytterligare sänka skatterna för dessa grupper.

Miljöpartiet kommer till hösten att återkomma med ett heltäckande förslag på beskattning av arbetsinkomster som också innebär minskade ekonomiska klyftor. Ett sätt att åstadkomma detta kan vara ett avtrappat jobbskatteavdrag i de högre inkomstskikten. Vi vill också titta på andra modeller för att göra det mer lönsamt att arbeta. Om en person som i dag har försörjningsstöd börjar arbeta räknas försörjningsstödet av krona för krona mot arbetsinkomsten, vilket gör att det inte finns några ekonomiska incitament att börja jobba i mindre omfattning. Det finns därför behov av att titta på lösningar som innebär att man i denna situation får behålla den inkomstförstärkning som jobbskatteavdraget innebär. Detta skulle kunna minska marginaleffekterna kraftigt för dem som har mycket låga inkomster.

6.2 Effektiva styrmedel i klimat- och energipolitiken

Klokt utformade ekonomiska styrmedel, som miljöskatter som låter förorenaren betala, är erkänt kostnadseffektiva verktyg. Det samhällsekonomiskt mest effektiva styrmedlet i klimatpolitiken är koldioxidskatten som bör användas för att minska utsläppen av koldioxid och därmed skapa möjligheter att nå klimatmålen och begränsa den globala uppvärmningen.

Även andra klimat-, miljö- och energiskatter måste användas på ett klokt sätt för att internalisera andra samhällskostnader än de som orsakas av koldioxidutsläpp. Till exempel ger den tunga vägtrafiken upphov till vägslitage, olyckor, buller m.m. som inte fullt ut täcks av drivmedelsbeskattningen. En kilometerskatt på lastbilstransporter i linje med klimatberedningens förslag skulle kunna beakta dessa kostnader på ett sätt som inte skapar snedvridningar beroende på om lastbilen tankas utomlands eller i Sverige, och som i motsats till drivmedelsbeskattningen kan differentieras geografiskt utifrån olika förutsättningar.

⁴⁵ Bland andra Långtidsutredningen (SOU 2011:11) belyser att reformen bör utvärderas innan fler steg tas.

Flyget kommer från årsskiftet att ingå i EU:s utsläppshandel. Flyget har dock, utöver koldioxidutsläpp, även annan stor klimatpåverkan. För att minska flygets klimatpåverkan skulle en åtgärd kunna vara att förändra flygets start- och landningsavgifter så att de täcker samhällskostnaderna för de klimatutsläpp, utöver koldioxid, som flyget står för. Miljöpartiet anser att ett sådant förslag bör utredas.

Utöver särskilda punktskatter på miljöskadlig verksamhet finns det också anledning att se över inslag i vårt skattesystem som motverkar miljövänliga val. Uttagsbeskattningen av vindkraft är ett sådant exempel som snarast måste få en lösning.

För att motverka övervinster inom vatten- och kärnkraften, samt skapa utrymme för hållbara investeringar i förnybar energi, vill Miljöpartiet höja effektskatten på kärnkraft och fastighetsskatten på vattenkraftsanläggningar.

Miljöpartiet kommer under mandatperioden att kontinuerligt utvärdera och utveckla våra förslag till miljö- och klimatskatter i förhållande till vad som behövs för att uppnå miljö- och klimatmålen.

6.3 Lägre beskattning av hållbar tjänstekonsumtion

Miljöpartiet vill styra om konsumtionen till hållbara tjänster. Arbete är relativt högt beskattat i Sverige, vilket gör att det är relativt dyrt att köpa tjänster. Skillnaden mellan vad man tjänar efter skatt av en timmes arbete och hur mycket pengar det krävs för att köpa en timmes arbete kallas skattekil. Ju högre skattekil det är på arbete, desto dyrare blir det att köpa en timmes arbete från någon annan. Höga skattekilar gör att svartarbete blir mer lönsamt och att vissa arbeten har svårt att utvecklas på marknaden, trots att de efterfrågas av många människor. Bland annat som ett resultat av höga skattekilar är det ofta dyrare att låta reparera saker än att köpa nya, trots att människor kan känna att det är väldigt onödigt att slänga nästan fungerande saker.

Tjänstesektorn sysselsätter i dag ca 80 % av dem som jobbar inom det privata näringslivet, och en växande andel av exporten utgörs i dag av tjänster. Att generellt sänka beskattningen på tjänster är därför vare sig möjligt eller önskvärt. Riktade sänkningar mot vissa arbetsintensiva delar av tjänstesektorn är däremot önskvärda, för att stimulera hållbar produktion och konsumtion av tjänster, för att skapa nya jobb inom tjänstesektorn och för att motverka svartarbete.

Därför föreslog Miljöpartiet i valrörelsen att Sverige skulle utnyttja den möjlighet till lägre moms på vissa tjänster som nyligen skapats inom EU:s momsdirektiv⁴⁶. En av de sektorer där det är möjligt att sänka momsen är restaurangsektorn. Detta förslag blev också ett rödgrönt vallöfte. Regeringen

⁴⁶ Dessa områden är: renovering och reparation av privata bostäder, dock ej material som utgör en betydande del av den tillhandahållna tjänstens värde; fönsterputsning och städning i privata hushåll; mindre reparationer av cyklar, skor, lädervaror, kläder och hushållslinne (inbegripet lagning och ändring); hemtjänster såsom hemhjälp och vård av barn, gamla, sjuka eller personer med funktionshinder samt frisörverksamhet.

Fel! Okänt namn på

aviserar nu i vårpropositionen att den avser att genomföra sänkt restaurangmoms från årsskiftet. Miljöpartiet stöder detta förslag, men vi vill gå längre än regeringen och föreslår därför en fortsatt momssänkning i fler sektorer. Detta skulle leda till lägre kostnader för reparationer av cyklar, skor, lädervaror, kläder och hushållslinne samt för frisörverksamhet. Genom lägre kostnader för dessa tjänster kan branscherna växa, och vi stimulerar mer hållbara konsumtionsmönster där vi i samhället reparerar mer i stället för att slänga.

Även i fråga om hemtjänster, renovering och reparation av privata bostäder liksom fönsterputsning och städning går det att sänka momsen. Dessa tjänster har dock redan i dag lägre beskattning genom ROT- och RUT-avdraget, som med ett samlingsnamn kallas husavdraget.

RUT-tjänsterna används i dag i stor utsträckning av äldre och av barnfamiljer. Reformen upplevs som mycket positiv av de äldre, då de kan få hjälp med städning utan att behöva gå igenom en bostadsprövning, och av barnfamiljer, då det hjälper dem till en enklare vardag. Även ROT-delen i husavdraget har haft positiva effekter och uppskattas av många människor.

Subventionen av dessa ROT- och RUT- tjänster genom husavdraget är betydligt större än den nedsättning som en lägre momssats skulle innebära. Miljöpartiet hade föredragit en lösning med lägre moms även inom dessa sektorer. Detta hade gett ett enklare administrativt system och en mer rimlig subventionsgrad än dagens 50-procentiga avdragsmöjligheter. Husavdraget är dock redan genomfört, och även om konstruktionen är annorlunda än en momssänkning så är effekterna likartade. Husavdraget leder till lägre kostnader för arbetsintensiva tjänster och därmed fler nya jobb inom dessa sektorer och minskat svartarbete.

Miljöpartiet anser, av de skäl som nämnts ovan, att husavdraget ska vara kvar. Däremot anser vi att regeringen misslyckats med klimat- och energistyrningen av ROT. Vi anser att ROT-avdraget behöver göras om så att det tydligt styr mot lägre energianvändning och minskade utsläpp av koldioxid. Vi vill också utvidga stödet till att även gälla flerfamiljshus där behoven av energieffektivisering och upprustning är stora.

6.4 Lägre sociala avgifter för småföretag

Miljöpartiet anser att det behöver bli mer lönsamt att driva småföretag och enmansföretag och föreslår därför att arbetsgivaravgifterna respektive egenavgifterna för små företag sänks. För att stimulera forskning och utveckling i småföretag vill vi se över möjligheterna att genom skatteavdrag gynna sådana investeringar.

6.5 Övriga skatter

Regeringen aviserar höjda skatter på alkohol och tobak. Miljöpartiet hade i det rödgröna samarbetet ett mycket snarligt förslag och stöder därmed rege-

ringens ambition i detta. Höjda skatter på tobak och alkohol dämpar konsumtionen och kommer att få positiva effekter på folkhälsan.

7 Inriktning per utgiftsområde

7.1 Utgiftsområde 1 Rikets styrelse

Den statliga förvaltningen och tillsynsarbetet ska ske på ett effektivt sätt, med hög integritet och medborgarnas bästa för ögonen. Miljöpartiet vill stärka länsstyrelsernas arbete inom naturvård och miljöskydd, särskilt i fråga om miljömålsarbetet och djurskyddet. Vi vill också se över andra delar av den statliga tillsynen, i synnerhet JO:s arbete. Det finns också behov av ett stärkt statligt arbete med bostadsutveckling, såväl i tillväxtområden som i områden med svagare utveckling.

Miljöpartiet vill värna de nationella minoriteterna i Sverige och förbättra skyddet för deras unika kultur och historia.

7.2 Utgiftsområde 4 Rättsväsendet

Människors upplevda otrygghet i samhället ökar enligt Brottsförebyggande rådets nationella trygghetsundersökning 2010. Särskilt otrygga känner sig kvinnor och invandrare, detta trots att polisen har fått kraftigt ökade resurser på senare år. Miljöpartiets slutsats är att satsningar på fler poliser inte nödvändigtvis leder till en ökad känsla av trygghet. För att minska kriminaliteten bör man lägga större fokus på dömdas rehabilitering och stöd till ett normalt liv. Det krävs också insatser för ökad trygghet inom andra utgiftsområden än rättsväsendets. Det kan handla om åtgärder i boendemiljön och den fysiska planeringen, utökat samarbete med frivilligsektorn och ett ökat fokus på förebyggande arbete. Det handlar också om att minska de ekonomiska klyftorna i samhället.

Trygghet och säkerhet handlar även om att enskilda ska känna att deras personuppgifter hanteras säkert. Den ökade övervakningen och lagringen av uppgifter om enskilda och företag leder till ökade möjligheter att sprida känsliga uppgifter, i värsta fall för helt otillåtna ändamål och till helt fel personer. Miljöpartiet ser därför ett behov av ökade satsningar på förbättrat integritetsskydd. En samlad integritetsskyddsmyndighet bestående av Datainspektionen, Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden och olika delar från försvarsverksamheten kan vara en väg framåt.

Brott som begås i hemmet är särskilt allvarliga. I dessa fall är det ofta män som slår sina kvinnliga partner eller vuxna som slår sina barn. Miljöpartiet ser ett behov av att fortsätta arbetet mot våld i nära relationer och ökat för att fokus på att stödja barn i utsatta miljöer.

Brotten mot miljön och arbetsmiljön hanteras på ett splittrat sätt med ett stort antal myndigheter inblandade, vilket leder till en låg upplysningsfre-

Fel! Okänt namn på

kvens. Miljöpartiet ser ett behov av förbättrad samordning och satsningar på bekämpning av dessa brott.

7.3 Utgiftsområde 5 Internationell samverkan

Internationell samverkan handlar om frågor som gäller Sveriges förhållande till, och överenskommelser med, andra stater och internationella organisationer. Målet för utgiftsområdet är att säkerställa Sveriges intressen i förbindelserna med andra länder. Miljöpartiet anser att det behövs mer moral i den svenska utrikespolitiken. Det går inte att å ena sidan sälja vapen till diktaturer och å andra sidan hindra människor som flyr undan samma diktatur från att söka en fristad i Europa. För Miljöpartiet är förbud mot vapenexport till diktaturer, nedrustning, fredsfrämjande och konflikthantering prioriterade frågor.

7.4 Utgiftsområde 6 Försvaret

Huvudsyftet med Miljöpartiets försvarspolitik är att skapa en säkrare värld. I enlighet med FN-stadgans principer har Sverige ett ansvar för att främja internationell fred och säkerhet. Miljöpartiet anser att Sverige ska förbli militärt alliansfritt. Sverige främjar inte världsfreden genom att söka medlemskap i Nato.

Miljöpartiet anser att Sveriges säkerhet måste ses i ett bredare perspektiv än enbart som ett eventuellt militärt hot mot vårt land. De hot som Sverige och våra grannländer står inför är svåra att förutsäga, och de är gränslösa och komplexa till sin natur. De behöver i första hand inte vara av militär natur utan kan handla om miljö- och klimatkatastrofer i olika former, grov brottslighet och terrorism. Hoten kan också vara IT-relaterade i form av cyberattacker. Sverige måste stå bättre rustat för den typen av hotbilder.

I försvarsmakten används i dag alltför mycket pengar till fel verksamhet. Den nya personalförjningsreformen är underfinansierad och baserad på glädjekalkyler. Samtidigt vill Försvarsmakten lägga stora resurser på nyanvändning och vidmakthållande av nya moderna vapensystem såsom nya JAS E/F och Black Hawk-helikoptrar, trots att de kan ifrågasättas utifrån dagens hotbild.

Miljöpartiet anser inte att denna prioritering är rimlig. Miljöpartiet vill minska försvarets anslag och omfördela resurserna så att de på ett bättre sätt används till att stärka säkerheten i ett bredare perspektiv och utifrån den utvidgade hotbild som vi beskriver ovan.

7.5 Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd

Solidaritet med världens alla människor är en av grundstenarna i Miljöpartiets ideologi. Vi är starkt medvetna om att jordens resurser är ändliga och dessutom mycket ojämnt fördelade mellan länder och människor. Vi arbetar för en

global utjämning av dessa resurser. Stora ekonomiska klyftor skapar frustration och social oro och går emot universella principer om människors lika värde. År 2015 ska millenniemålen om en halvering av fattigdomen i världen vara uppfyllda. Miljöpartiet ser att FN har en lång väg kvar för att dessa mål ska kunna infrias. Sverige måste därför lägga mer kraft och resurser på arbetet med att uppfylla millenniemålen.

Miljöpartiet vill inte att Sverige ska minska sitt biståndsarbete, utan Sverige ska fortsätta att vara ett föredöme för andra rika länder genom att upprätthålla enprocentsmålet. Vi vill också att Sverige ska arbeta för att EU-biståndet i högre utsträckning ska fokusera på fattigdomsbekämpning.

Regeringen tar biståndsmedel för att bekosta flyktingmottagande med hänvisning till Dacreglerna. Hela 7 % av biståndsbudgeten går till att finansiera flyktingmottagande. Miljöpartiet vill att avräkningarna ska minska och att Sverige ska verka för att Dacs regelverk ska skärpas och bli tydligare.

Regeringen tar också medel till klimatåtgärder från biståndet. Detta är djupt felaktigt. Biståndet behövs mer än någonsin för att bekämpa fattigdom. Detta är ett avgörande ställningstagande för att skapa förtroende från de fattiga länderna i klimatförhandlingarna. Miljöpartiet vill öronmärka medel till internationella klimatåtgärder i den nationella budgeten. Vi vill också att Sverige ska verka internationellt för att få till stånd nya medel och finansieringsformer för internationella klimatåtgärder.

7.6 Utgiftsområde 8 Migration

Sverige växer och utvecklas när vi vågar vara ett öppet land. För 100 år sedan var Sverige ett underutvecklat och fattigt land. Men genom öppna gränser för handel och ekonomiskt utbyte och migration har Sverige blivit ett rikare land både ekonomiskt och kulturellt.

För att säkra ett Sverige som är öppet och bejakar mångfald har Miljöpartiet gjort en ramöverenskommelse med regeringen om migrationspolitiken fram t.o.m. med år 2014. Utgångspunkten för samarbetet är att Sverige ska ha en human asylpolitik och vara en fristad för dem som flyr undan förföljelse och förtryck. Samtidigt ska den som vill komma till Sverige för att arbeta kunna göra det. Arbetskraftsinvandring ger enskilda möjligheter till ett bättre liv och förutsättningar att utveckla den svenska välfärden.

Regeringens och Miljöpartiets gemensamma mål är att säkerställa en human, rättssäker och ordnad migrationspolitik. Asylrätten ska värnas och särskild hänsyn ska tas till barns bästa. Inom ramen för den reglerade invandringen ska rörligheten över gränserna underlättas. Migrationens utvecklings-effekter ska tillvaratas bättre, och det internationella och europeiska samarbetet inom området ska fördjupas.

Fel! Okänt namn

7.7 Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Miljöpartiet vill att hälso- och sjukvården ska bygga mer på förebyggande och hälsofrämjande principer än vad den gör i dag. De behov av, och därmed kostnader för, hälsovård, sjukvård och social omsorg som samhället har är långt ifrån givna. Med ett folkhälsoperspektiv i fokus på alla nivåer och inom samtliga politikområden kan samhället nå en bättre sammantagen hälsa och ett ökat välmående, samtidigt som samhällets kostnader minskar. För att stärka folkhälsoarbetet vill vi tillsätta en folkhälsokommission.

Felaktig läkemedelsanvändning kostar samhället ungefär lika mycket som den totala läkemedelsnotan, vilket orsakar lidande för människor och onödiga kostnader för samhället. Vi vill stärka arbetet med att minska den felaktiga läkemedelsanvändningen

7.8 Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

Dagens sjukförsäkring och arbetslöshetsförsäkring är ett lapptäcke av olika regler, ersättningar och bidrag. Det är svårt att veta vad som gäller, och många har svårt att få ersättning. Människor hamnar ofta mellan stolarna och känner sig ofta djupt frustrerade och felaktigt behandlade på grund av hur regelverket ser ut.

Problemen är inte nya men har eskalerat kraftigt genom regeringens hårdföra förändringar av regelverket. De små förbättringar som regeringen föreslår är fullständigt otillräckliga. Regeringen talar också om att man vill stärka förtroendet för Försäkringskassan samtidigt som man stänger servicekontor och lokalkontor, vilket minskar människors möjlighet att få hjälp. Detta är inte hållbart och socialförsäkringsutskottet har därför på initiativ från MP, S och V gjort ett tillkännagivande om att regeringen ska återkomma med förslag på hur medborgarnas behov av att Försäkringskassan är tillgänglig lokalt ska tillgodoses.

Regeringens försämring av socialförsäkringssystemet har nått vägs ände. Tiden är mogen för en omprövning som utgår från individens behov av trygghet på arbetsmarknaden. Miljöpartiet vill genomföra en genomgripande reform i sjukförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen som vi kallar för Arbetslivstrygghet. Reformen, och stegen dit, beskrivs närmare i avsnittet "Ett mänskligare trygghetssystem".

I väntan på det kräver Miljöpartiet ett moratorium med ett omedelbart stopp för fortsatta utförsäkringar.

7.9 Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Människor ska kunna känna ekonomisk trygghet även när de blir äldre. Miljöpartiet stöder regeringens aviserade förslag till sänkt skatt för pensionärer. Vi vill utöver att sänka skatten också förbättra för dem som har sämst ekonomi genom att sänka boendekostnaden med hjälp av förändringar av bostadstillägg och den skäliga levnadsnivån.

7.10 Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Miljöpartiet anser att både ett jämställdhetsperspektiv och ett barnperspektiv behöver vara i fokus för hur den ekonomiska tryggheten för familjer och barn utformas. Ensamstående föräldrar har en mer pressad situation, både tidsmässigt och ekonomiskt. Miljöpartiet vill underlätta för ensamstående föräldrar. Några centrala områden är att höja underhållsstödet och att titta på bostadsbidraget för ensamstående. En fungerande och flexibel barnomsorg är en annan viktig förutsättning för att ensamstående föräldrar ska få vardagen och ekonomin att gå ihop.

Miljöpartiet vill införa barntid som en ny reform i föräldraförsäkringen. I dag har föräldrar med barn under åtta år rätt att gå ned 25 % i arbetstid. Men det är i realiteten en begränsad möjlighet, eftersom många inte har råd att avstå från inkomst. Vi vill se till så att betydligt fler föräldrar kan förkorta sin arbetstid medan barnen är små genom att ge en ekonomisk pensionsgrundande ersättning som täcker upp en del av inkomstbortfallet. Reformen ger fler människor möjlighet att minska sin arbetstid för att vara med sina barn utan att förlora kontakten med arbetsmarknaden. Miljöpartiet vill avskaffa regeringens reformer om vårdnadsbidrag och jämställdhetsbonus; de har inte bidragit till ett mer jämställt föräldraskap.

På sikt vill vi införa en tredelad föräldraförsäkring så att jämställdheten utökas samtidigt som föräldraledigheten kan anpassas till barnets individuella behov. Det ger också förutsättningar för att det ska ses som lika självklart på arbetsmarknaden att män tar ut föräldraledighet som att kvinnor gör det.

7.11 Utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet

Miljöpartiet driver en politik för jämställdhet och lika rättigheter. Det demokratiska samhället bygger på idén om alla människors lika värde. Det förutsätter att individers liv och villkor inte styrs och bestäms av olika förväntningar och krav, utan att varje människa är fri att göra sina egna val utan att styras av begränsande, könsbundna normer. Vi vill komma åt osynliga trösklar och glastak.

Diskriminerings- och jämställdhetspolitik kan inte bara vara fina ord, det måste ge effekter i verkligheten också. Miljöpartiet vill att de åtgärder som

Fel! Okänt namn på

regeringen har vidtagit på diskriminerings- och jämställdhetsområdena ska utvärderas för att se vilka effekter politiken egentligen har fått. Vi vill också avsätta en pott för mer jämställda löner inom statliga myndigheter.

Mycket av antidiskrimineringsarbetet är lokalt. Staten har ett stort ansvar, inte minst för att följa och följa upp situationen i stort, men för många små men viktiga förändringar är det nödvändigt med ett lokalt engagemang. Miljöpartiet vill därför ge antidiskrimineringsbyråerna större möjligheter att arbeta mot lokala myndigheter och företag.

7.12 Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv

Miljöpartiets vision är ett trygghetssystem som är modernt, enkelt och överskådligt. Enskilda människor ska veta vad som gäller och vart man ska vända sig den dag man behöver hjälp – för att man blivit arbetslös eller sjuk eller för att man tillfälligt har för låg inkomst för att klara sig. Miljöpartiet vill genomföra en genomgripande reform i sjukförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen som vi kallar för Arbetslivstrygghet. Reformen, och stegen dit, beskrivs närmare i avsnittet ”Ett mänskligare trygghetssystem”.

Jämfört med situationen i övriga Europa har Sverige en hög ungdomsarbetslöshet. Miljöpartiet anser att utbildning är en stor del av lösningen. Vi ser ett behov av fler typer av vägar in till utbildning, inte minst för ungdomar. All typ av utbildning – vid högskolor och universitet, komvux, yrkeshögskolan, folkhögskolor eller studieförbund – ska uppmuntras. Ungdomar som inte når upp till eventuella intagningskrav ska kunna läsa upp sig till rätt behörighet, och möjligheterna till studiemedel för alla typer av utbildningar ska vara generösa. Vi vill att studenter ska inkluderas i trygghetssystemen.

Särskilda åtgärdsprogram riktade till långtidsarbetslösa och ungdomar är positiva för att hjälpa dessa personer ut ur arbetslöshet, men programmen får inte bli ett ändamål i sig – kvaliteten måste vara i fokus. Det är viktigt att riksdagen fortlöpande utvärderar effekterna av programmen, inte minst av fas 3 som fått mycket kritik, för att kunna satsa vidare på dem som är mest kostnadseffektiva och verkningsfulla.

7.13 Utgiftsområde 15 Studiestöd

Sverige är internationellt sett ett av de mest förmånliga länderna att studera i. Men trots detta går det inte att leva på studiemedlet, och svenska studenter tillhör de mest skuldsatta när de tar ut sin examen. För att möjliggöra för fler att studera på heltid och för att skapa en mer rimlig försörjning för studenter vill Miljöpartiet höja studiemedlet genom bidragsdelen. Situationen för studenter med barn ska också förbättras. Heltidsstuderande ska inte vara tvungna att jobba vid sidan om sina studier för att få sin vardagsekonomi att gå ihop.

7.14 Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Pedagogik är skolans främsta verktyg, och Miljöpartiet vill att det så ska förbli. Genom att ge mer utrymme för det pedagogiska ledarskapet och satsa på att höja kompetensen hos verksamma lärare vill vi öka kvaliteten i undervisningen. Vi vill möjliggöra för fler obehöriga lärare att bli behöriga. Forskningen kring skolan ska vara relevant för det som sker i klassrummen, och skolan behöver tydligare strategier för att jobba forskningsbaserat. Genom mer klassrumsnära forskning och utrymme för fler lärare att forska på deltid ges möjlighet till fler karriärvägar för skolans pedagoger. En utredning om lärarnas administrativa arbete ska genomföras i syfte att skapa mer utrymme för lärare att vara just lärare.

Miljöpartiet vill skapa incitament för förbättrad arbetsmiljö i skolan genom ett skollokalslyft med syftet att renovera och energieffektivisera skollokaler. Lärandemiljön och arbetsmiljön i skolan hör samman, och svensk skola behöver en satsning som minskar bullernivåerna, förbättrar luftkvaliteten, tillgänglighetsanpassar lokalerna samt energieffektiviserar skolorna.

Miljöpartiet vill ta vara på den enorma språkresurs som finns i Sverige. Att uppvärdera modersmålet och belöna det på samma sätt som kunskaper i andra språk är ett sätt att stärka självbilden och självkänslan hos en stor grupp unga i Sverige. Vi vill likställa studier i modersmålet med studier i moderna språk. Inom skolan vill vi se fler försök med ämnesundervisning på modersmål.

För att förbättra arbetsmiljön vill vi förstärka elevhälsan och satsa på en kuratorsgaranti.

Sveriges högskolor och universitet är i behov av en tydlig kvalitetssatsning. Miljöpartiet vill öka antalet lärarledda timmar på högskolan. Vi vill också ge fler doktorander en fast anställning och slopa avgifterna för internationella studenter som kommer till Sverige.

7.15 Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid

För Miljöpartiet är ett rikt och mångfasetterat kulturliv en av nycklarna till mänsklig livskraft. Kulturen ska vara dynamisk och ifrågasättande. Frihet är garantin för ett levande kulturliv. Kulturen är en del av välfärden och demokratin, och därför måste samhället skapa förutsättningar för ett rikt kulturliv.

Kulturen tillhör alla. Alla ska ha möjlighet att förkovra sig i både kulturupplevelser och kulturskapande. Det innebär låga kostnader, stor fysisk tillgänglighet och en strävan efter en stor spridning av kulturverksamhet i hela landet.

De kreativa näringarna är en bransch av stor vikt för svensk ekonomi och en potentiell motor för ekonomisk utveckling i hela landet. Genom att kulturen stimuleras skapas också fler arbetstillfällen. För Miljöpartiet är det självklart att ett rikt kulturliv också kräver att de professionella kulturutövarna

Fel! Okänt namn på

har rimliga arbetsvillkor och trygghetssystem, där pensionerna är en viktig del.

7.16 Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning, byggande samt konsumentpolitik

Sverige står inför stora utmaningar inom bostadssektorn. Stora grupper står i dag utanför den ordinarie bostadsmarknaden och saknar tillgång till egen bostad. Samtidigt finns det stora behov av att upprusta och energieffektivisera de s.k. miljonprogrammen.

Miljöpartiet vill skapa förutsättningar för fastighetsägare och småhusägare att energieffektivisera genom att klimatanpassa ROT-avdraget och utvidga det så att det gäller även flerbostadshus. Genom att energieffektiva renoveringar stöds skapas också bättre allmänna förutsättningar för att rusta upp miljonprogrammen och boendemiljön runt omkring fastigheterna. Människor som bor där ska kunna känna sig trygga och stolta över sitt bostadsområde. Arbetet måste ske i nära samarbete med boende och deras organisationer.

Miljöpartiet vill stärka konsumenternas situation genom att på ett bättre sätt tillvarata Konsumentverkets expertis och erfarenhet. Vi vill att Konsumentverket ska få i uppdrag att arbeta för att minska konsumtionens påverkan på miljön. Vi vill också stärka verkets tillsynsroll och dess stödfunktion gentemot den kommunala konsumentvägledningen.

7.17 Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

Vid FN:s möte om biologisk mångfald i oktober 2010 enades man om att skydda 17 % av land- och vattenområdena från exploatering, liksom 10 % av kustområdena och de marina områdena. Sverige måste ta ansvar och leva upp till dessa mål så att ekosystemens bärkraft säkras. Regeringen har tyvärr tagit flera steg åt fel håll. Man har minskat medlen till biologisk mångfald och urholkat skogsskyddet.

En stor del av Sveriges biologiska mångfald finns i skogen. Trots det har Sverige en liten andel skyddad skog, både ur ett internationellt och ur ett biologiskt perspektiv. Miljöpartiet vill se en kraftsamling för att hejda förlusten av biologisk mångfald och utarmningen av våra ekosystem. Vi vill investera brett i att rusta upp det svenska miljöarbetet, med särskilt fokus på skogen. Vi prioriterar ett kraftigt ökat skydd av resterna av gammelskog. Vi vill också satsa på flödande vattendrag och annan särskilt värdefull natur.

Miljöpartiet vill satsa på en mer offensiv politik för en giftfri vardag, till skydd för både människor och miljön. Vi vill begränsa, eller helt förbjuda, användningen av några av de farligaste ämnen som förekommer i vår vardag, med speciellt fokus på att skydda barn ifrån dessa kemikalier. Vi vill också stärka Kemikalieinspektionens arbete och förtydliga lagstiftningen i kemikaliefrågor.

Regeringens linje att klimatpolitiken främst ska inriktas på minskningar i andra länder måste vändas. Miljöpartiet vill öka ansträngningarna för att minska Sveriges utsläpp av växthusgaser och beroende av fossila bränslen. Samtidigt vill vi öka stödet till utvecklingsländernas klimatarbete.

7.18 Utgiftsområde 21 Energi

Miljöpartiets energipolitik bygger på målet att samhället ska ha ett säkert och hållbart energisystem. Vi har en framtidsinriktad energipolitik som gör att det på sikt är möjligt att klara energiförsörjningen helt utan fossila bränslen och kärnkraft och ändå ha en elförsörjning i balans. Detta kan ske utan att det påverkar möjligheten att nå klimatmålen. Vårt förslag består av en mix av åtgärder som handlar om att dels minska behovet av energi genom energieffektivisering, dels öka produktionen av förnybar energi.

Att minska energianvändningen är det mest kostnadseffektiva sättet att göra Sverige mindre beroende av icke förnybara bränslen. Sverige tillhör i dag de länder i EU som är sämst på energieffektivisering; slöseriet är omfattande. Miljöpartiet vill genomföra en rad åtgärder för att minska energianvändningen. Energi- och koldioxidskatter är viktiga delar av denna strategi liksom våra stöd för energieffektivisering i bostäder och fastigheter.

Förnybara energikällor är den andra bärande delen i ett hållbart energisystem. Sverige har bland de bästa förutsättningarna i världen att bygga ut bioenergi, vindkraft och andra förnybara och hållbara energislag.

Miljöpartiet vill ta vara på dessa förutsättningar. Vi vill bygga ut förnybar energi genom att bl.a. införa garantiprissystem och nettomätning för att stötta småskaliga elproducenters möjligheter att leverera och sälja miljövänlig el på elnätet. Vi vill också investera i ökad produktion och distribution av biogas, bl.a. genom att göra en nystart för Klimatinvesteringsprogrammet.

7.19 Utgiftsområde 22 Kommunikationer

Miljöpartiet vill se ett miljösmart och hållbart transportsystem. Vår målsättning är en fördubbling av andelen resande med kollektivtrafik till 2020 och en överflyttning av godstrafik från väg till järnväg. För att klara det vill vi kraftigt öka satsningarna på underhåll, dels för att avhjälpa de akuta problem som har visat sig under de senaste årens tågkaos, dels för att skapa bättre förutsättningar för en robust tågtrafik framöver.

För att skapa en attraktiv tågtrafik på längre sikt vill Miljöpartiet också göra stora investeringar i ny kapacitet – både i form av ökad kapacitet på befintliga banor och genom satsningar på nya sträckningar och höghastighetsbanor. Vi vill också satsa på en utbyggd cykel- och kollektivtrafik genom spårvägsutbyggnader, snabba busslösningar och nya cykelbanor runt om i landet.

I vårpropositionen aviserar regeringen 800 miljoner kronor extra till drift och underhåll redan under 2011. Miljöpartiet välkomnar dessa medel men

Fel! Okänt namn på

menar att de är otillräckliga. Ytterligare 500 miljoner kronor behövs för att få full finansiering av de akuta åtgärder som Trafikverket anser är nödvändiga. Vi är också bekymrade över att finansieringen av regeringens aviserade medel är oklar. Pengarna syns inte som en post i vårändringsbudgeten, och i vårpropositionen ger regeringen ett otydligt besked. Miljöpartiet yrkar därför att regeringen ska återkomma till riksdagen med ett klagörande av hur de utökade medlen till drift och underhåll av järnvägen ska finansieras.

7.20 Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Miljöpartiet vill påskynda omställningen av jordbruket till ett hållbart ekologiskt jordbruk. Vid ekologisk odling begränsas läckaget av näringsämnen som bidrar till övergödningen. Att återinföra skatten på handelsgödsel är ett sätt att begränsa läckaget från jordbruket. Medlen från skatten bör återföras till näringen i form av stöd till miljöåtgärder. Vi vill också utöka stöden till ekologiskt jordbruk.

En stor del av den biologiska mångfald som hotas i Sverige berörs direkt av de areella näringarna. Överfisket är fortfarande stort. Miljöpartiet vill avskaffa de omfattande fiskesubventionerna och verka för en mer ansvarsfull fiskepolitik på EU-nivå. Sverige bör verka för att de omfattande EU-stöden i större utsträckning ska användas till att ställa om de areella näringarna. Samtidigt måste negativa konsekvenser för livsmedelsförsörjningen i fattiga länder undvikas.

Regeringen har monterat ned delar av den svenska djurskyddspolitiken. Miljöpartiet vill stärka länsstyrelsernas djurskyddsarbete genom att tillföra medel till anslaget under utgiftsområde 1. Vi vill också se över andra sätt att stärka det svenska djurskyddet liksom forskningen kring alternativ till djurförsök. Skogsskyddet behöver ökade medel och skogsbruket ökad miljöhänsyn.

7.21 Utgiftsområde 24 Näringsliv

Ett dynamiskt näringsliv kräver goda förutsättningar för små och medelstora företag att utvecklas och växa. Regelverken för att starta och driva företag måste vara enkla och begripliga, och onödig byråkrati och krångliga regler utan syfte måste tas bort.

Miljöpartiet vill ge de små företagen bättre möjligheter att överleva i svåra tider och större möjligheter att expandera i goda tider. Vi vill att det ska vara lätt och billigt att anställa och att behålla personal man anställt.

Kapitalförsörjningen för småföretag måste förbättras. Miljöpartiet vill också underlätta för små företag att växa och utvecklas genom sänkta arbetsgivaravgifter och borttagande av sjuklöneansvar. Genom sänkt moms i delar av tjänstesektorn underlättar vi för nya jobb inom framför allt reparation och underhåll att växa fram.

7.22 Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner

Miljöpartiet vill satsa på höjd kvalitet bl.a. i skolan. Vi föreslår riktade bidrag till kommunerna inom flera olika områden. Kommunsektorns ekonomi är på kort sikt relativt god men kommer troligen att försämrats de kommande åren. Miljöpartiet avser att återkomma till hösten med en bedömning av de framtida behoven i kommunsektorn.

Stockholm den 4 maj 2011

Peter Eriksson (MP)

Maria Wetterstrand (MP)

Jonas Eriksson (MP)

Stina Bergström (MP)

Bodil Ceballos (MP)

Tina Ehn (MP)

Gunvor G Ericson (MP)

Gustav Fridolin (MP)

Mehmet Kaplan (MP)

Annika Lillemets (MP)

Agneta Luttröpp (MP)

Lise Nordin (MP)

Åsa Romson (MP)

Mikaela Valtersson (MP)

Jabar Amin (MP)

Agneta Börjesson (MP)

Esabelle Dingizian (MP)

Magnus Ehrencrona (MP)

Maria Ferm (MP)

Ulf Holm (MP)

Helena Leander (MP)

Jan Lindholm (MP)

Valter Mutz (MP)

Kew Nordqvist (MP)

Peter Rådberg (MP)